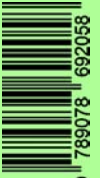

LOVING GEOPOLITICS — M A G A Z I N E —

Jaargang 1

NR 2

winter 2022/23
9 789078 692056

**2032: Marktfalen
gesneuveld in de
klimaatoorlog**

John Huige

**De Ayatollah in
Iran droomt van
een Groot Perzië**
Tweegesprek met
Rami Ramou

door Nelly van der Geest

**Kunstenaars
bekommeren zich om
wereldproblemen**

Vijf vragen voor Ine Gevers

**Beyond documenta 15
Leren van de Global South**

Giep Hagoort en Erik
Uitenbogaard

**2032: Ongekend aantal
vluchtelingen uit
buurland Nederland**

**Het zou toch zomaar
kunnen**

Hanke Drop

Met bijdragen van:

Jan-Willem van den Braak,

Willem de Haan, Karel Janssen,

Jacqueline de Jongh - Moolenaar,

Clyde A. Missier (India),

Gerardo Neugovsen (Panama),

Rutger W. Weemhoff.

Loving Geopolitics

Young.

WORD NU GRATIS ABONNEE.
MELD JE AAN VIA DE LINK >
SPAAR HET MILIEU EN LEES
ONLINE

Winter 2022/23:

Aan de lezer - **3**

'32 2032: Geopolitiek, tien jaar later - **4**

Cartoon De Peigies - **5**

'32 2032: Marktfalen gesneuveld in de klimaatoorlog - **6**

John Huige

'32 Kunstenaars bekommeren zich om wereldproblemen - **9**

Vijf vragen voor Ine Gevers

'32 De Ayatollah in Iran droomt van een Groot Perzië - **13**

Tweegesprek tussen Rami Ramou en Nelly van der Geest

'32 Beyond documenta 15 - **17**

Leren van de Global South

Giep Hagoort en Erik Uitenbogaard

'32 Column Solidariteit in de kunsten: geen vrijblijvende optie voor 2032 - **21**

Karel Janssen

'32 Is in 2032 de Indiase macrodemocratie opgewassen tegen kapitalisme en nationalisme? - **23**

Clyde A. Missier

'32 2032: Ongekend aantal vluchtelingen uit buurland Nederland. Het zou toch zomaar kunnen... - **25**

Hanke Drop

Recept

Kabsa - Yemen Cooking: Rijst met gekruide kip en kaassaus - **28**

'32 Column Een naakte machtsstrijd tot 2032? - **29**

Jan-Willem van den Braak

'32 Playground - **31**

Unknown Geopolitician

Thema juninummer 2023: Geopolitiek op het lijf geschreven - **31**

'32 Met verbazing en verbijstering: beschouwingen vanuit Latijns-Amerika - **32**

Gerardo Neugovsen.

Gesignaleerd: kunstenaar Joke van den Berg - **35**

Column

Hoe ik de Vredesweek beleefde - **36**

Willem de Haan

Reactie

Rusland lid van de NAVO en de EU? - **37**

Rutger W. Weemhoff

Recensie

Het is oorlog maar niemand die het ziet - Huib Modderkolk - **38**

Jacqueline de Jongh - Moolenaar

Actualiteiten

- Impossible Journeys, een bericht van Lars Ebert - **20**
- Podcast Loving Geopolitics over Europa - **22**
- Loving Geopolitics, een essay van Giep Hagoort - **29**
- Harm van den Heiligenberg gepromoveerd op regionale experimenten - **30**

Loving Geopolitics Magazine Young

Over een inclusieve stage- en leeromgeving - **41**

Isabel in gesprek met Eva en Orrwa

The right to a future

Leaving was his only option - **43**

Julia en Milou in gesprek met Amir, leeftijdgenoot en vluchteling uit Syrië

Agenda eerste halfjaar 2023 - **45**

LEES ONLINE EN GEBRUIK DE LINKS:

REAGEER OP ARTIKEL

DELEN MET

NAAR INHOUDSOPGAVE

NAAR WEBSITE

ABONNEE LINK

LICHTBLAUWE TEKST KAN WORDEN AANGEKLIKT

Aan de lezer

“Graag drie cappuccino”.

We hebben zojuist een hoekje in het café van het Utrechtse muziekcentrum TivoliVredenburg verbouwd tot ons tijdelijke redactielokaal.

De inhoudsopgave van het decembernummer ligt voor ons. Ja, het is gelukt om schrijvers te betrekken bij het thema 2032. En we zijn heel blij met het resultaat. Een welhaast onmogelijke opdracht met zoveel onzekerheden in de wereld van nu. Met een oorlog van Poetin tegen Oekraïne die zelfs nog geen glimp op een mogelijk einde laat zien.

Maar onze amor mundi, onder meer tot uiting komen in “Loving Geopolitics”, brengt het besef met zich mee dat we ons ook druk moeten maken over mogelijke perspectieven, hoe moeilijk deze ook voor te stellen zijn in een verwarrende en complexe wereld.

“Mogen we de lunchkaart even zien?”

Over 2032 hebben we een speciaal katern samengesteld. In een introductie leiden we de diverse bijdragen afzonderlijk in. Geïnspireerd door deze bijdragen sluiten we af met een bescheiden hoop voor de toekomst. Maar wel één die zomaar kan verdampen.

De overige bijdragen betreffen een geopolitieke observatie over de rol van Europa, bekeken door een Latijns-Amerikaanse bril; enkele columns over actualiteiten rond oorlog en vrede; en een boekbespreking over de digitale toekomst. Het is heel fijn dat gereageerd wordt op de voorgaande editie van juni jl., namelijk op het tweegesprek tussen Nelly van der Geest en Jolle Demmers, dat alom de belangstelling trok.

We ontvingen ook zeer positieve reacties op de opvallende vormgeving van het magazine.

Alle lof voor Erik Uitenbogaard die ook de vormgeving van deze editie voor zijn rekening heeft genomen.

De kernredactie blijft gefocust op het scheppen van een actief platform rond “Loving Geopolitics”. Mede om deze reden nodigen we alle abonnees uit om deel te nemen aan onze eerste netwerkbijeenkomst die gehouden wordt op donderdag, 9 februari 2023 in Amsterdam (locatie in ieder geval nabij het centraal station). Het centrale thema voor de bijeenkomst is ‘Het perspectief van 2032’, zie ook de speciale aankondiging op [blz. 46](#).

En er is nieuws over onze eerste podcast: klik [hier](#) en beluister het gesprek over Europa. Op [blz. 22](#) vind je meer details.

Om de continuïteit van ons magazine te waarborgen zal in het voorjaar een stichting worden opgericht die een solide basis moet gaan geven aan ons platform inclusief het tijdschrift. De abonnees krijgen daarover nog nader bericht.

De kernredactie roept al onze abonnees op in de eigen omgeving mensen enthousiast te maken voor het gratis abonnement op “Loving Geopolitics Magazine”. Veel dank alvast voor je medewerking.

We wensen alle lezers een plezierige jaarwisseling toe en een nieuwsgierig makend 2023!

De kernredactie

Hanke Drop, Nelly van der Geest, Giep Hagoort. Reageren? Klik op het symbool linksboven (de laars) of mail naar: post@lovinggeopolitics.nl

Toelichting bij de gebruikte afbeelding op het omslag: Te zien is Darius III, op het zogenaamde Alexander-mozaïek, daterend uit circa 100 voor Christus. Het is een Romeins vloermozaïek dat oorspronkelijk afkomstig is uit het Huis van de Faun in Pompeii. Het toont een strijd tussen de legers van Alexander de Grote en Darius III van Perzië (2,72 x 5,13 m). Het origineel wordt bewaard in het Nationaal Archeologisch Museum van Napels. Aangenomen wordt dat het mozaïek een kopie is van een Hellenistisch schilderij uit het begin van de 3e eeuw voor Christus, mogelijk gemaakt door Philoxenos van Eretria.

Darius III of Codomannus die regeerde van 336 tot 330 v.Chr., was de laatste sjah van het Perzische Rijk uit de dynastie der Achaemeniden. Op het mozaïek strijd Darius tegen het leger van Alexander de Grote en in zijn ogen is al te zien dat het niet goed afloopt.

Thema

'32

2032: Geopolitiek, tien jaar later

De kernredactie

Over het jaar 2032 kan met enige zekerheid worden gezegd dat de wereldbevolking volgens de VN zal bestaan uit 8.5 miljard mensen (in 2022: 8 miljard). Of de grote ongelijkheid tussen de mensen dan zal zijn verdwenen? Inderdaad, dat blijft voorlopig de vraag. Bij het genoemde aantal wordt geen rekening gehouden met grote pandemieën, hongersnoden en oorlogsconflicten. Een tweede relatieve zekerheid is gelegen in het op drift raken van de bestaande wereldmachten. Opkomende machten in Azië en Latijns-Amerika zullen het spel op het wereldtoneel anno 2032 mede bepalen. Het is voor ons als kernredactie belangrijk om ons de wereld aan te trekken, zelfs als deze 10 jaar verder van ons is verwijderd wanneer dan nieuwe generaties mede de dienst zullen uitmaken.

Vanuit die gedachte hebben we de schrijvers gevraagd met ons mee te reizen en hun onderwerp ook in het perspectief te zien van 2032. Dit katern bevat het resultaat van al dit (tijd)gereis.

Overigens het was een verzoek en geen dictaat dat we de schrijvers oplegden.

Welk geopolitiek beeld van 2032 duikt nu op uit de oceaan van onwetendheid? We geven hier alleen de relevantie met 2032 aan, maar ook als de artikelen niet direct over dit jaartal handelen, zijn deze zeer rijk aan *food for thought*.

John Huige ziet eindelijk weer een Europeaan de Nobelprijs voor de economie toegewezen krijgen. Na de teleurstellende klimaattop in Sharm el-Sheikh (2022) heeft de EU het voor-

touw genomen, het marktfalen definitief ten grave gedragen en de mondiale voetafdruk terug in de tijd geplaatst. De voorwaarden waaronder dit succes voor een duurzaam klimaat tot stand kan komen, liegen er niet om. Ine Gevers heeft haar in 2032 te houden internationale tentoonstelling "EYES WIDE SHUT" genoemd, mede gericht op de digitale lijfelijkheid in ons bestaan in 2032. De overheersende biotechnologie levert wellicht de mogelijkheden om te overleven met een grote rol voor algoritmes die de menselijke reken-

kracht te boven gaan, maar zij zijn ook in staat om de vernietiging van de aarde in beeld te brengen. Opdat we niet lijdzaam toezien. Giep Hagoort en Erik Uitenbogaard blikken terug op documenta 15, de internationale, vijfjaarlijkse kunstmanifestatie in Kassel. Dit keer stonden de creatieve collectieven uit de Global South centraal. In 2032 zal Documenta 17 gaan over het redden van de planeet door toedoen van lokale gemeenschappen, inclusief de artistieke interventies van betrokken kunstenaars en ontwerpers.

India zal, volgens Clyde A. Missier, tien jaar later worden geconfronteerd met de spanning die (Hindoeïstisch) nationalisme (en ook kapitalisme) oproepen om de Indiase macrodemocratie in stand te houden. India is intussen wel een wereldspeler van formaat, mede vanwege de concurrentie met het buurland China. Ook voor India zijn de voorwaarden bijvoorbeeld op het gebied van politieke tolerantie en armoedebestrijding niet gering.

Rami Ramou ziet in een tweegesprek met Nelly van der Geest over tien jaar veel maatschappelijke- en carrièremogelijkheden voor zijn dochters waarmee hij in 2019 in Nederland verenigd werd na zijn vlucht uit Syrië. Ze willen namelijk artsen worden die zich vrijelijk over onze wereld bewegen. Over Iran is hij somber. De machthebbers hebben de opstand van 2022/23 neergeslagen en laten hun invloed gelden in grote delen van het Midden-Oosten.

Hanke Drop speculeert voor 2032 op een mogelijk grootschalig vluchtscenario voor burgers die Nederland moeten ontvluchten vanwege heftige klimaat-, energie-, en sociaal-maatschappelijke problemen. Dat zou weleens tot

de omgekeerde wereld kunnen leiden, waar Nederland zich momenteel hard opstelt tegenover toelating en humaan beleid voor vluchtelingen.

Ook de columnisten laten van zich horen. Jan-Willem van den Braak vindt het moeilijk een inschatting te maken hoe het spel om de wereldmacht zal verlopen. Hij zet in op een mogelijk vergelijk tussen het Westen en China na een neergang van Rusland in zijn oorlog tegen Oekraïne. Voor Karel Janssen is 2032 een ijkpunt om te weten of de culturele sector het hoognodige heeft gedaan om kunstenaars te steunen die lijden onder een autoritair regime (Rusland, Iran). Hij noemt die steun geen vrijblijvende optie. De Unknown Politician neemt afscheid van het bestaande speelveld en keert in 2032 versterkt terug.

Zonder ons schuldig te willen maken aan wensdenken zien we voor 2032 sporen van een zekere hoop – de voortrekkersrol van de EU wat het klimaat betreft, de positieve werking van algoritmes, de opkomst van een creatieve Global South, een mogelijk perspectief voor India - de grootste democratie in onze wereld, toekomst voor kinderen van vluchtelingen in ons land en velen (studenten ook!) in Nederland en wereldwijd die keihard met gemeenschappen samen aan het werk zijn aan hoopvolle initiatieven. Er zijn echter overvloedige mitsen en maren die wel het besef geven dat het bij uitstek op ons Arendtiaans handelen aankomt om een humane toekomst te bewerkstelligen.

Kortom: 2032, een jaar van bescheiden geopolitieke hoop en een opdracht aan ieder om die hoop niet te laten verdampen.

Want dat zou zo maar kunnen...

DE PEIGIES
CARTOON

© Erik Troost 12/2022

2032: De Europeaan Hugo Johnsen ontvangt vanwege zijn politiek economisch onderzoek naar marktfalen in de klimaatoorlog de Nobelprijs voor de economie en doorbreekt daarmee de jarenlange hegemonie van de klassieke economen uit de VS en China. John Huige belicht in zijn bijdrage de betekenis van de publicaties van deze gelauwerde econoom. Ook de teleurstelling over de klimaatop in Sharm el Sheikh van 2022 komt aan de orde. Hij sluit zijn bijdrage af met de vermelding dat vanwege een uitdrukkelijke rol van de EU als initiatiefnemer – in reactie op de top in 2022 - de jaarlijkse Earth Overshoot Day is teruggedrongen van juli in 2022 naar eind november in 2032. Het was de Nobelprijswinnaar die dit grote nieuws in zijn dankwoord kon vermelden.

'32

2032: Marktfalen gesneuveld in de klimaatoorlog

John Huige

In oktober 2032 ging, na jarenlange dominantie van Amerikaanse en Chinese orthodoxe economen, de Nobelprijs voor de economie onder grote waardering weer naar een Europeaan. Het betreft de politiek econoom Hugo Johnsen die vanaf de vroege jaren 20 een serie artikelen schreef over systemisch marktfalen in relatie tot het uiterst moeizame transitieproces naar hernieuwbare energie. Een proces dat sterk beïnvloed werd door de Oekraïneoorlog.

In het kort kan de situatie ten tijde van de publicatie van zijn artikelen als volgt omschreven worden:

Marktfalen in de orthodoxe economie is een uitzondering op de gangbare theorie dat in het proces van vraag en aanbod op markten er altijd evenwicht ontstaat. In de praktijk van alledag is marktfalen echter een systemisch gegeven, omdat evenwichtsprijzen vrijwel nooit de uitkomst zijn van vrije markten. In de meeste gevallen is er sprake van dominantie van een of enkele marktpartijen. Die dominantie kan meerdere oorzaken hebben: (1) monopolie of oligopolie; wanneer er één of

een beperkt aantal aanbieders is; (2) een absoluut tekort van het betreffende product; (3) overheidsingrijpen waardoor dominantie ontstaat of versterkt wordt; (4) speculatieve bewegingen van grote marktpartijen die ervoor zorgen dat de prijs een bepaalde richting uitgaat. Vooral als het gaat om valuta of om grondstoffenmarkten treedt dit proces regelmatig op. Ten slotte is marktfalen overduidelijk zichtbaar in de milieu- en klimaatcrises doordat de natuur, het klimaat en hele samenlevingen ontwricht raken. Markten houden immers geen rekening met zogeheten externe kosten.

Het begon allemaal al veel eerder. In veel publicaties wordt de snelle opkomst en groei van de kapitalistische economie in de 19de en de 20ste eeuw toegeschreven aan de overvloedige beschikbaarheid van relatief goedkope fossiele brandstoffen: steenkool en aardolie. Later in de 20ste eeuw kwam daar ook aardgas bij. Basis voor de snelle expansie van de industrie met fossiele brandstoffen werd gelegd door de accumulatie in de koloniale slavenmaatschappij.

Toen in de loop van 2022 de oorlog tegen Oekraïne de prijzen voor fossiele brandstoffen torenhoog opjoeg werd duidelijk dat de fossiele afhankelijkheid haar grens had bereikt. Die grenzen waren al eerder vastgesteld bij de COP (conference of the parties) in Parijs in 2015, maar uitvoering van die gevolgen werd op alle mogelijke manieren nationaal en internationaal getraineed. Bedrijven bleven kiezen voor maximale winst en overheden voor winst bij de volgende verkiezingen of voor grotere geopolitieke dominantie.

Globalisering en neoliberalisme

Globalisering en neoliberalisme zijn twee processen die sinds de jaren 70/80 van de vorige eeuw grote economische en politieke invloed kregen. Het leidde tot een hausse in het 'vrijemarktdenken'. Hele sleutelindustrieën en nutsbedrijven werden van overheidsbedrijf omgevormd tot marktbedrijf of tot een bedrijf nog steeds in overheidshanden, maar op afstand gezet van de overheid. Bewijs in de vorm van gedegen onderzoek naar de grotere effectiviteit van markten boven overheidsaansturing is nooit geleverd. Daarnaast leidde liberalisering van de financiële markten tot een financieel waterhoofd en een diepe crisis van 2007 – 2009.

Globalisering is een compleet ander proces dan internationale handel. Globalisering is de internationale organisatie van productieketens, global value chains, van technologie, van geldstromen, van mensen en van informatie. In ons boek *De Macht van de Megaonderneming* (met Joost Smiers en Pieter Pikelharing) spreken we van het 'corpocratisch complex'. De globalisering leidde ertoe dat belangrijke industriële producten vooral gemaakt werden in goedkope lonenlanden: textiel bijvoorbeeld in Bangladesh, medicijnen in India en elektronica in China. Verschillende rampen en crises lieten de kwetsbaarheid zien van deze ketens, bijvoorbeeld de blokkering van het Suezka-

naal in 2021 en de ongelukken met onveilige werkplaatsen in Bangladesh. De afhankelijkheid van internationale medicijnproductie werd ernstig gevoeld met de Coronacrisis en de afhankelijkheid van China voor onze iPhone bleek strijdig te zijn met onze westerse waarden rond mensenrechten en internationale vredespolitiek. Mededinging was het centrale uitgangspunt van de EU. En dus zijn alle regels die in Brussel worden afgesproken met dit virus besmet.

Groene stroom

Energiebedrijven behoren van oudsher tot de megaondernemingen. De markten voor energie zijn dan ook het toneel van powerplay van grote ondernemingen en van de wederzijdse geopolitieke implicaties tussen die ondernemingen en staten. De grote oliemaatschappijen hebben lang de richting van de economische ontwikkeling bepaald. Ze zijn – net als de grote banken – too big to fail. In de eerste aanzetten voor een energietransitie in Nederland speelde Shell nog een dominante rol als procesvertrager. Ook de grote stroomleveranciers en eigenaren van stroomnetwerken hebben directe politieke invloed. De liberalisatiegolf uit de beginjaren van deze eeuw creëerde voor deze bedrijven een mooie speeltuin. Het is aan de nationale overheden om deze bedrijven weer op het pad van de energietransitie te krijgen en, als dat niet lukt, om zelf te investeren. De investeringen in windmolens op de Noordzee vielen in de loop van 2022 stil omdat de marktpartijen onvoldoende zekerheid hadden over hun *return on investment*. Doordat de eigenaren van de stroomnetwerken onvoldoende geïnvesteerd hebben in de capaciteit trad er een tekort aan capaciteit op en vertraagde de energietransitie. Interessant is dat er op de stroommarkt op grond van duurzaamheidsoverwegingen ook vele kleine en middelgrote ondernemingen zijn gekomen. Het zijn aanbieders van groene stroom als Greenchoice en vele kleinere en middelgrote coöperaties. Het meest onthutsende van de beginjaren 20 was echter het volslagen ontbreken van enig geopolitiek be-nul van veel landen. Hierdoor kon Rusland een dominante positie opbouwen met de levering van gas en aardolie en de oorlog tegen de Oekraïne gebruiken voor het uitspelen van zijn chantagepolitiek.

Al met al was er eind 2022 echt sprake van een clusterfuck: hoge prijzen voor gas, benzine, diesel, snel stijgende inflatie, mondiale

spanningen rond de Oekraïneoorlog, rond de afname van het leiderschap van de Verenigde Staten, rond groeiende Chinese claims en niet te vergeten het stilvallen van de energietransitie. Ook COP 27 in Sharm el Sheikh was niet bepaald een succes. De naam Shame el Sheikh werd dan ook vaak genoemd. Met Coca Cola ('s werelds grootste plastic vervuiler) als sponsor en ruim 600 fossiele lobbyisten viel het resultaat nog niet tegen. De 1,5% als streefdoel werd gehandhaafd en er werd een begin gemaakt met een schadefonds voor ontwikkelingslanden.

Wat al eerder duidelijk was geworden in de uitwerking van de energietransitie en het isoleren van woningen werd nu met de torenhoge energieprijzen nog meer duidelijk: energiepolitiek is ook inkomenspolitiek. Dat energiepolitiek geopolitiek is hoeft verder geen betoog.

Oorlogseconomieën, EU als initiatiefnemer

Mede door de kater van COP 27 werd in de loop van 2023 duidelijk dat de economieën ingericht moeten worden als oorlogseconomieën. Dat wil zeggen dat het doel om de klimaatverandering te beperken tot 1,5 graad Celsius leidend is (of zo dicht mogelijk daarbij; najaar 2022 werd duidelijk dat 1,5 graad niet langer haalbaar was en dat eerder gedacht moest worden aan 2,5 graad stijging). Centraal doel bij de ontwikkeling van een sociaaleconomische strategie werd: de klimaatoorlog moet gewonnen worden. Daarvoor werden de COP's gebruikt, maar om in het noodzakelijke hoge tempo geen nieuwe vertraging op te lopen werd ook een *coalition of the willing* (COW) opgericht als een vertrekpunt om de rest van de wereld mee te krijgen. Het is dankzij de snelle voortgang van deze COW dat er in de jaren die daarop volgden grote doorbraken in de klimaatoorlog werden gerealiseerd.

Met de EU als initiatiefnemer, al snel gevolgd door Canada, Japan, enkele landen in Midden-Amerika en het Verenigd Koninkrijk, werd in 2023 een start gemaakt. Aarzelend volgde daarna een aantal landen in Afrika en in Zuid-Amerika. Na de aansluiting van India viel het kantelpunt in mensen en in economische invloed.

De vertrekpunten voor de COW werden als volgt geformuleerd:

- Er moest afscheid genomen worden van de dominantie van het vrije marktdenken. Dat betekende niet meteen renationalisatie van

alle sleutelindustrieën, maar wel een uitgangspunt dat eerst de gewenste uitkomst geformuleerd werd van een bedrijfstak (of een belangrijk onderdeel daarvan). Op grond daarvan werd bepaald welke overheidsregie noodzakelijk was.

- Afroming van alle bedrijfswinsten boven de 10%.
- 'De vervuiler betaalt' werd voor alle industrietakken uitgangspunt. De EU speelde daarin een voortrekkersrol door in 2022 te bepalen dat dit zou gaan gelden voor waternvervuiling.
- Een enorme onderzoeks- en investeringsimpuls zorgde ervoor dat hernieuwbare energie (zon, wind, groene waterstof) de basis vormde van de energievoorziening.
- Er werd een nieuwe geopolitieke strategie uitgerold die uitging van inclusiviteit naar zoveel mogelijk landen. Deze strategie hield ook steun in voor de ontwikkeling van sociaaleconomisch minder presterende landen. Dat bleek ook de juiste benadering te zijn van het vluchtelingenvraagstuk.
- Op nationaal niveau werden bij de COW-landen rigoureuze maatregelen op inkomensgebied genomen. Erfenissen werden in veel gevallen belast met een tarief van 95%; topinkomens konden maximaal vijf keer de minimuminkomens bedragen.
- Openbaar vervoer werd gratis. Particulier verkeer werd extra zwaarbelast.
- Een mobilisatiecampagne onder de bevolking van veel COW-landen leidde tot een gedeeld gevoel van urgentie en burgerberaden werden een gangbare methode om inzichten van onderaf tot uitgangspunt van beleid te maken. Naast vermindering van de CO₂-uitstoot werd ook steeds meer aandacht gegeven aan het verminderen van de consumptie van 'spullen'. Een burgerberaad hierover leverde positieve steun en vele suggesties op.
- Het strategisch resultaat moest ook regeneratief zijn. Regeneratief wil zeggen dat activiteiten niet langer een negatieve impact op de aarde moeten hebben, maar een positieve. De aarde moet er weer beter van worden. Als meetpunt werd de jaarlijkse *Earth Overshoot Day* gekozen. *Earth Overshoot Day* is de dag waarop in dat betreffende jaar de mens alle natuurlijke hulpbronnen die de aarde in een jaar kan produceren, heeft opgebruikt. Deze dag liep in de 21ste eeuw steeds sneller en verder terug. In 2022 viel deze nog op 28 juli. Door

de eerste COW werd bepaald dat deze jaarlijks 2 weken naar achteren op de kalender moest schuiven.

In zijn dankwoord meldde de nieuwe Nobelprijswinnaar van 2032 onder groot applaus dat in dat jaar het resultaat al merkbaar was. *Earth Overshoot Day* was teruggebracht tot eind november en op weg naar eind december in 2034.

John Huige, politiek econoom, onderzoekt en publiceert over de neoliberale vernietiging van Aarde en bepleit mogelijke veranderingen. John is actief betrokken bij het Platform Duurzame en Solidaire Economie (platformdse.org).

Ine Gevers is een Nederlandse tentoonstellingsmaker, schrijver en activist. Sinds 2007 is zij artistiek directeur van de Niet Normaal INT Foundation met als doel het realiseren van grootschalige ervaringstentoonstellingen gericht op actuele onderwerpen voor een breed publiek. Recente, internationaal georiënteerde tentoonstellingen waren: Niet Normaal (2010), Ja Natuurlijk (2013), Hacking Habitat (2016), Robot Love (2018), (Im)possible Bodies (2020), Fake me Hard (2021) en Come Alive (2022). Voor 2024 staat Break the Wall gepland. De kernredactie legde Ine vijf vragen voor over haar internationaal curatorschap.

Kunstenaars bekommeren zich om wereldproblemen

Vijf vragen voor Ine Gevers

'32

1. Wanneer en waar wordt *Break the Wall* gehouden? Wat zal de essentie van deze expositie zijn?

BREAK THE WALL wordt begin 2024 getoond in en op verschillende locaties in Nederland: Neude Bibliotheek, Utrecht tot NXT Museum, Amsterdam, en Tetem in Enschede. BREAK THE WALL ontwikkelden we aanvankelijk als een gelaagde tentoonstelling die je kunt doorlopen als een game. De Coronacrisis droeg ertoe bij dat we uiteindelijk besloten een game te produceren: een narratieve game die op tal van plekken fysiek tot leven kan komen.

BREAK THE WALL is een community world-building game. De eerste doelgroep is jongeren, doodgewoon omdat zij het hardst worden geraakt door de klimaatcrisis, coronapandemie, oorlog, inflatie en energieschaarste waar we momenteel mee worden geconfronteerd. Samengevat: jongeren ervaren meer dan wie dan ook de precariteit van het menselijke bestaan. Terwijl ze er niet voor zijn toegerust. Het enige wat ze steeds horen is dat de wereld nu eenmaal is zoals die is. BREAK THE WALL toont dat er echter vele manieren zijn om onze leefomgeving 'te lezen'. Om te beginnen door samen de huidige systemen te ontrafelen. Systemen zijn door mensen bedachte ordeningsprincipes waarmee we grip proberen te krijgen op onze omgeving. Het is heel normaal dat dit soort modellen na verloop van tijd aan revisie toe zijn, maar toch verzetten we ons ertegen. Ondanks het feit dat ze ons niet langer helpen de wereld te snappen, en soms zelfs obstakels worden om scherp te kunnen zijn en op basis daarvan de juiste beslissingen te kunnen nemen.

2. Bij jouw exposities zijn altijd buitenlandse kunstenaars betrokken. Door welke keuzes laat je je vooral leiden? Staat bijvoorbeeld een land centraal en zoek je een bijpassend artistiek profiel? Of ga je primair uit van een artistiek profiel en vormt het herkomstland van de kunstenaar dan een toevalligheid? Kun je daarbij aangeven hoe jij bepaalt wat een onvoldoende of voldoende artistiek profiel is?

Kunstenaars bekommeren zich om wereldproblemen, daarop selecteer ik ze en zo volg ik hun keuzes. Ook al kleuren ze de thema's lokaal anders in, ze verbinden zich aan wat er globaal speelt. Daarom werk ik met zowel lokale, nationale als internationale kunstenaars. Afhankelijk van het thema kan ik kunstenaars van een bepaald herkomstland ook strategisch inzetten. Een voorbeeld daarvan was ROBOT LOVE (Eindhoven, 2018). De tentoonstelling stelde interactie tussen mens en machine centraal. In relatie tot de technologie die we maken is het zaak onze menselijkheid niet te vergeten. We moeten die telkens opnieuw waarderen. Gaat het om kennis en innovatie, dan nemen we in het Westen nogal eens aan dat we het voortouw nemen. Zo schrijven we onze geschiedenis. Enige relativisering was en is op zijn plaats. Ik vond het belangrijk om ruimte te bieden aan alternatieve verhalen en besloot als curator vier Iraanse kunstenaars en twee auteurs uit Iran uit te nodigen om dat navelstaarderige beeld te corrigeren. Niet expliciet, in de zin van dat het werk of het schrijven over de Perzische oudheid moest gaan, of de oorsprong van het woord 'algoritme' andermaal laten uitleggen. De aanwezigheid van deze kunstenaars op ROBOT LOVE aan zich corrigeerde het perspectief al ruimschoots.

BREAK THE WALL: Deborah Mora, game-design www.breakthewall.game

Het land van herkomst van de kunstenaar berust in mijn tentoonstellingen bijna nooit op toeval. Ik wil kunstenaars echter niet reduceren tot hun nationaliteit of land van herkomst om daarmee mijn curatorschap of de onderwerpen die ik aansnij te legitimeren. Zoals ik ook nooit andere kenmerken, waaronder bekwaamheid, geslacht, klasse, etniciteit of opleiding benoem, anders dan wat de kunstenaars nadrukkelijk zelf aandragen. Ik denk dat we elkaar te veel inkaderen, te veel nadruk leggen op de culturele, persoonlijke dan wel nationale identiteit van makers en deelnemers. Het is makkelijk scoren, maar leidt ook af van een groter gevaar: verdwijnen van democratie, ecologie en universeel menselijke waarden. Mijn antwoord is: present zijn, cultuur, herkomst, nationaliteit en hun dwarsverbanden zijn belangrijk, maar dan wel gezien in hun context. Het gaat om betekenisgeving en niet om hokjes afvinken. Blindstaren op land van herkomst om snel tot eenduidige conclusies te komen kan polariserend werken. Oppassen dus voor momentopnames – snapshot geopolitiek – zonder te vergeten dat de omstandigheden van vandaag veelal in het verleden zijn gecreëerd. En dat wat nu rechtvaardig lijkt voor mensen die vandaag leven, morgen heel anders kan zijn.

3. In Nederland is de culturele sector verdeeld over het wel of niet uitnodigen van Russische kunstenaars vanwege de oorlog van Poetin tegen Oekraïne. Hoe sta jij in deze tweedeling?

Zoals met zoveel onderwerpen ben je er niet door het thema te versimpelen. Alsof een standaardantwoord volstaat. Je kan moeilijk alle Russen veroordelen omdat zo'n verknipte figuur als Poetin in Rusland aan de macht is gekomen en vanuit die klaarblijkelijke onaantastbaarheid de hele westerse wereld in zijn oorlog betreft. Zo ook met het al dan niet toelaten van Russische kunstenaars tot tentoonstellingen die ik organiseer. Heel concreet: voor COME ALIVE (Utrecht, 2022) hadden we de lijst met kunstenaars al klaar voordat de oorlog in februari 2022 in alle heftigheid losbarstte. We hebben toen de deur wijd opengezet voor Oekraïense kunstenaars die naar Nederland vluchtten, maar het werk moest wel passen binnen de context. Ook hadden we reeds een commitment met het Russische kunstenaarscollectief AES+F. Uiteraard onderzoek je op zo'n moment hoe ze zich politiek positioneren. Of ze publiek afstand nemen van Poetins oorlog. Dat was zo.

Vervolgens hebben we met AES+F online gesproken over hun politieke kleur, en over hoe het geselecteerde videowerk *Inverso Mundus* te lezen is binnen deze nieuwe geopolitieke context. Op basis daarvan besloten we het videowerk te tonen binnen COME ALIVE en in het bijschrift op te nemen hoe het collectief positie inneemt ten aanzien van Poetins oorlog in de Oekraïne. Ook was het belangrijk of andere kunstenaars zich veilig en gerespecteerd zouden voelen bij de keuze die we maakten. Gelukkig was er geen aanleiding om andere conclusies te trekken aangaande de deelname van AES+F. Evenmin ten opzichte van kunstenaars uit Amerika, Argentinië, België, Brazilië, Bulgarije, China, Duitsland, Frankrijk, Griekenland, India, Marokko, Mexico, Nederland, Taiwan, Roemenië en Engeland die aan COME ALIVE deelnamen.

4. Door de huidige spanningen tussen de grootmachten Rusland, de VS en China is de vraag actueel of Europa hier een geheel eigen positie moet innemen (zelfs dus tegenover haar partner de VS). In hoeverre merk jij als internationale tentoonstellingsmaker iets van deze veranderende omstandigheden?

ROBOT LOVE zou doorreizen naar Teheran, Iran, maar daar zaten heel wat haken en ogen aan. Zakelijk gezien ondersteunden banken in 2019 geen enkele economische activiteit in relatie tot Iran. We besloten ROBOT LOVE daar niet te laten plaatsvinden. Met het Design Museum in Shenzhen, China, waren reeds vergaande afspraken gemaakt voor de overname van ROBOT LOVE. We moesten rekening houden met toenemende overheidscontrole, wat consequenties had voor de selectie van kunstenaars. De Coronacrisis maakte een voortijdig einde aan de ROBOT LOVE tour.

En daaraan gekoppeld: moet de Nederlandse en Europese culturele sector een geopolitieke agenda hebben?

Ja, ik vind dat de Nederlandse en Europese culturele sector altijd een geopolitieke agenda moeten hebben, omdat er niet zoiets bestaat als een neutrale positie. De reden is simpel: goede kunstenaars zijn politieke kunstenaars. Hun werk draagt bij aan het compliceren van onze perspectieven op de wereld. Een voorbeeld, en met grotere dan enkel geopolitieke implicaties, is het klimaatactivisme. Oude, kwetsbare kunstwerken in tal van musea vormen daarvan nu het doelwit. Vooralsnog gaat het om betrekkelijk onschuldige acties die de werken niet beschadigen, maar museumdirecteuren zijn bezorgd dat het niet bij symbolische acties (werk achter glas) blijft. De situatie is ernstig omdat de acties mensen uiteendrijven die eigenlijk dezelfde waarden onderschrijven. Dat geeft onnodige polarisatie. Enerzijds kiezen de actievoerders soms te makkelijk voor een ingreep met maximaal effect, en zou grondiger onderzoek naar wat kunstenaars en activisten samen kunnen bewerkstelligen al veel helpen. Aan de andere kant moet de kunstwereld ook haar eigen blinde vlek onder ogen durven zien en dat is de innige band tussen de institutie kunst en het grootkapitaal.

De meest expliciet geopolitieke tentoonstelling die ik maakte was zonder twijfel HACKING HABITAT (2016). Een geweldige ervaring om in een oude gevangenis kunstwerken te tonen die het panopticum-effect van de smartphone aan de kaak stelden. Veel kunstenaars gingen in op het onzichtbare geweld dat onschuldige burgers wordt aangedaan door roofzuchtige,

hightech systemen die internationaal aan elkaar zijn gekoppeld. En hoe dit geweld hen raakt: via de belastingparadijzen tot aan de vluchtelingenproblematiek, van geopolitieke krachten achter de oorlog in Syrië tot aan het martelen van gevangenen in Guantánamo Bay.

5. Stel: we naderen 2032. Welke tentoonstelling zou jij graag in dat jaar organiseren? Wat is je titel, wat zijn thema's en welke internationale dialoog wil je dan stimuleren?

EYES WIDE SHUT (2032)

Een dystopische tentoonstelling over de Catch-22 situatie waarin we ons als mensen bevinden. De vraag is niet of wij nog verschil kunnen maken, maar of aliens, kwantumcomputers of wat dan ook, op tijd hulp gaan bieden zodat we nog keuzes kunnen maken in een onoplosbaar dilemma? Geïnspireerd door 'Afro-futurism' als een bevrijdende manier van 'world-building' met technologie en verbeelding, of het groeiende gebruik van drugs in de vorm van 'micro-dosing' om uit de kokervisie te ontsnappen die ons ervan weerhoudt onszelf in een groter verband te zien.

Ondanks pogingen van politiek en markt om het leven te kanaliseren en reguleren, en mensen verder te standaardiseren, verwachten trendwatchers een complexe en explosieve toekomst. Algoritmes voorspellen gedrag en belonen mensen voor 'binnen de lijntjes kleuren', maar ze zijn nog lang niet in staat om de begrenzen- de en vloeibare kwaliteiten waar te nemen, laat staan erop te reageren. Met nog meer ongelijkheid als gevolg.

HACKING HABITAT: William Kentridge, Refusal of Time, installation, 2016 www.hackinghabitat.nl

Ondertussen is het niet langer mogelijk om grootmachten als China of Rusland buiten de deur te houden. Tiktok bewijst hoe makkelijk onze kinderen het moeras van selfie-on-socials obsessies en fake news in worden gesleurd. Met de volgende technologische ontregeling in aantocht: synthetische biologie als bron van een genetische revolutie die onze lichamen en levens op een onomkeerbare manier stuurt en controleert. Computers worden ingezet om genetische codes te wijzigen of te herschrijven, met baanbrekende oplossingen als gevolg, zoals de mRNA Coronavaccins, IVF of kweekvlees. Echter, wie bepaalt wat menselijke verbeteringen zijn? Kan een biologische oorlog in de toekomst, met behulp van gemanipuleerde organismen, een massale uitsterving veroorzaken?

Bio- en informatietechnologieën doordringen elkaar zodanig dat het verlies aan menselijke daadkracht en integriteit in de nabije toekomst klimaatverandering qua urgentie wellicht nog weet te overtreffen. En dat terwijl we diezelfde algoritmes en AI heel hard nodig zullen hebben omdat we zelf de rekenkracht missen die aantoont hoe alarmerend de situatie is. Hoe anders is de door sensorsatellieten gemonitorde aarde nog te volgen? Een geteisterde planeet die op de CO2-stijgingen reageert met steeds heftiger feedbackloops: overstromingen en stijgende temperaturen, zodanig dat -als we niet snel ingrijpen- de levensbedreigende gevolgen zelfs voor de huidige, jongste generatie niet langer zijn af te wentelen.

Hij kijkt iedere dag naar verschillende Arabische zenders waaronder Al Jazeera. Hij laat het nieuws achter zich als hij naar zijn werk gaat om conciërgetaken te verrichten. De informatie die hij verzamelt brengt hem tot een uitgesproken observatie: Iran als groeiende grootmacht in het Midden-Oosten. Rami Ramou is met zijn gezin gevlucht uit Syrië en heeft al betrekkelijk snel zijn plekje in Nederland eigengemaakt. In de Utrechtse wijk Overvecht is hij onder andere wijkambassadeur. In november jl. sprak hij op verzoek van de gemeente Utrecht ruim 30 Europarlementariërs toe. Kernredactielid Nelly van der Geest ging met Rami een tweegesprek aan dat spande van de situatie in het Midden-Oosten tot aan de gedachte wat zijn twee dochters in 2032 zouden zijn.

'De Ayatollah in Iran droomt van een Groot Perzië.'

'32

'Maar we hebben in Syrië geleerd: laat je niet verleiden tot geweld.'

Tweegesprek tussen Rami Ramou en Nelly van der Geest

Vandaag ontmoet ik Rami Ramou in restaurant Fort de Gagel voor een koffie. Fort de Gagel is een -zojuist gerenoveerd- overblijfsel van de Nieuwe Hollandse waterlinie. Het is in de negentiende eeuw aangelegd om de toen nog jeugdige natie Nederland te beschermen tegen oorlogen.

Oorlog loopt als een waterscheiding door Rami's leven: hij kwam in 2015 vanuit Homs, Syrië, naar Nederland. Hij woont met vrouw en twee dochters in Utrecht Overvecht. Vandaag is het op kop af 7 jaar geleden dat hij in de Noodopvang Kanaleneiland in Utrecht neerstreek.

Rami: Utrecht en Homs lijken op elkaar: ze liggen beiden in het midden van het land. Er is een grote mix van allerlei religies dwars door elkaar. Ik kreeg een warm welkom van veel mensen in Utrecht. De mensen in Utrecht zijn net als in Homs aardig en maken dezelfde soort grapjes.

Nelly: Waarom ben jij al vanaf het begin lid van "Loving Geopolitics"-platform en magazine?

R: Ik wil echt iets vertellen over de waarheid van wat er gebeurt in Syrië en het Midden-Oosten. De westerse media praten niet zo eerlijk over wat er speelt in Syrië. Soms volgen ze die

journalist, dan weer die. Wij, Syriërs, weten meer over wat er gebeurt. Wij weten over de geschiedenis van ons gebied en weten wie wie is.

Syrië werd na de Eerste Wereldoorlog een Frans protectoraat en is na de Tweede Wereldoorlog zelfstandig geworden. Na de Eerste Wereldoorlog, toen het Ottomaanse rijk gevallen was, is het Midden-Oosten herverdeeld. Het noorden en westen van het toenmalig Syrië is cadeau gegeven aan Turkije. Een deel van het Arabische grondgebied met olie, 'de Ahwaz' genaamd, is aan Iran gegeven. Die verdeling na WO I is door Engeland en Frankrijk gehandhaafd na WO II met als tegenprestatie dat deze landen de nieuwe staat Israël met rust zouden laten.

Poetin had gestopt kunnen worden

Als Poetin in Syrië was gestopt (2014-2015), dan zou hij nu niet tegen Oekraïne vechten. Als de Europese Unie de Syrische bevolking toen meer geholpen had, dan zaten we hier niet in een energiecrisis. Want Syrië heeft veel gas. Dat zou gecombineerd kunnen worden met het gas van Qatar. Qatar wilde voor de oorlog in Syrië een pijlpijn door Syrië aanleggen om Europa eenvoudiger te voorzien van gas (2010). In het begin van de opstand in Syrië (2011) hebben de Verenigde Emiraten, Saoedi-Arabië, Bahrein en Qatar de opstandelingen gesteund. Al Jazeera zit in Qatar en gaf 24/7 live informatie over de opstand en verstrekte simkaarten om burgers te helpen goede filmbeelden van de acties te maken. Qatar hoopte dat er een Soennitische regering gevormd zou worden die positief tegenover de pijlpijn zou staan. De meeste Syriërs zijn namelijk Soennitisch. President Assad (behorend tot de Alawitische = sjiitische minderheidsgroepering) heeft steun gezocht en gevonden bij Iran en Hezbollah. Iran heeft allerlei verschillende religieuze milities naar Syrië gestuurd: het legioen van Fatima, van Zeyneb, o.a. samengesteld uit gevluchte Sjiïeten uit Afghanistan. In 2011 en 2012 wilde meer dan helft van het Syrische leger -soldaten en generaals, zoals mijn eigen twee broers - niet meewerken aan het neerslaan van de opstand. Zij zijn vervangen door Sjiïeten uit Iran, zoals bijvoorbeeld Qasem Suleimani. Hij werd een van de belangrijkste adviseurs van Assad en werd wekelijks gesignaleerd in Syrië. Hij was hoofd van de Iraanse geheime dienst, Liwâ al-Quds, en heeft met zijn strategie in 2015 het tij voor Assad doen keren.

Toen president Trump in 2017 van de Arabische staten 500 miljard eiste in ruil voor de militaire bescherming – een van zijn verkiezingsbeloftes -, heeft Qatar geweigerd hieraan mee te betalen. De Arabische steun voor de opstand is uiteengevallen en de Arabische staten hebben als sanctie voor de onwil van Qatar om mee te betalen, hun luchtruim gesloten voor Qatar. Om toch te kunnen vliegen is Qatar gaan samenwerken met Iran.

Iraanse droom

Iran heeft een droom. Wij Arabieren, wij weten van die droom. Het Iraanse bewind droomt erover het oude Groot Perzische Rijk uit de 6e eeuw terug te krijgen. Ze willen Mekka weer onder Sjiïtische heerschappij brengen. Sinds 30 jaar gebruiken ze de religie om die droom te verwezenlijken. Ze zijn Sjiïeten en Sjiïeten volgen de lijn van de leider (politiek en religie zijn immers nauw verweven volgens de Sjiïtische leer). Religie is echter niet het doel, maar Iran gebruikt het om de Groot Perzische droom te verwezenlijken.

Ik denk niet dat het Iraanse verzet anno nu kans van slagen heeft. Het zijn kleine kernen van verzet en de Ayatollah heeft een grote militie die in een handomdraai mensen kan laten verdwijnen. Onze opstand in Syrië was

veel groter dan wat er nu gebeurt in Iran, maar ons verzet is met hulp van (buitenlandse) milities gebroken. Als de revolutionaire 'lente' in Syrië was gelukt, misschien dat dan het Iraanse verzet nu ook een kans zou maken.

N: Wat kan het Iraanse verzet leren van de opstand in Syrië?

R: Zonder wapens blijven protesteren. De regering probeert geweld uit te lokken, zodat ze kunnen zeggen dat de protesten door terroristen georganiseerd worden. Maar blijf geweldloos, laat je niet verleiden tot geweld.

Elke dag kijk ik naar het nieuws op Al Jazeera, ik volg verschillende zenders, omdat elke zender banden heeft met overheden en daarom niet alles kan zeggen. Zo kan Al Jazeera, nu Qatar voor zijn luchtruim van Iran afhankelijk is, niet alle nieuws over het Iraanse verzet verslaan.

Hoop houden, ook in 2032?

N: Hoe hou jij hoop, als je elke dag ziet hoe het steeds weer misgaat in het Midden-Oosten?

R: Ik laat alles los voor ik ga werken en de volgende dag bekijk ik pas weer alle nieuws.

Syrië, Libanon en Irak zijn eigenlijk al kolonies van Iran. Door in 2003 Saddam uit Irak te verdrijven, hebben de Amerikanen Irak zo in de handen van Iran laten vallen. Waarom? Amerika stond toe dat Hezbollah in Libanon veel macht kreeg, waarom? De daaropvolgende oorlog in 2006 tussen Israël en Libanon was gewoon een schijnvertoning. Libanon is doelbewust gedestabiliseerd (zie <https://israelpalestina.nl/israel/militair/oorlogen/>). Er zijn Syriërs die denken dat ISIS door Assad, Iran en sommige securitygroepen in het leven geroepen is om onze opstand kapot te maken, en met succes.

Ik vind het zo gek wat de Arabische leiders nu doen. Ze doen niets! Ze zijn ongeorganiseerd en ik zie dat grootmachten zoals de Verenigde Staten en Groot-Brittannië daardoor aan de touwtjes kunnen trekken. Ze beheersen het geld en de militaire industrie en hebben het meeste profijt bij oorlogen.

N: 2032? Hoe ziet het er dan uit?

R: Ik denk dat Iran meer macht zal hebben. Ik zou Europa toewensen dat ze meer op hun eigen autonomie vertrouwen, dat ze een eigen leger hebben, dat ze zich onafhankelijker van Amerika tonen. Dat zou goed voor de wereld zijn.

N: Hoe gaat het in 2032 met Syrië?

R: Het gaat in 2032 economisch slecht met Syrië. Er zijn steeds grotere verschillen tussen een kleine groep met veel geld en een hele grote groep die met grote armoede kampt. De middenklasse is verdwenen. Of ze zijn totaal verarmd of ze zijn vertrokken. Familie van Assad is nog aan de macht. Hun zoon wordt daarvoor nu in Rusland opgeleid. De oorlog met Oekraïne is beëindigd met het bezit van de Donbas, Loehansk, Zaporizja en de Krim door Rusland, want Europa en Amerika hebben zich uit de oorlog teruggetrokken. Amerika speelt in deze verhalen een grote rol.

Wie is de winnaar?

N: Dat zeg jij steeds: dat Amerika alles controleert, ook wat in Europa gebeurt.

R: Ja, de Europese economie en de NAVO worden door Amerika gecontroleerd en door Engeland. Engeland houdt Assad de hand boven het hoofd, want Assad heeft in Engeland gestudeerd. Assads vrouw komt uit Engeland. Toen Obama Assad wilde aanpakken (2013) heeft Engeland zich daartegen gekeerd, want de schoonvader van Assad heeft veel macht in Engeland.

N: Ik denk dat het beeld van Amerika en Engeland als Big Brother klopt voor de periode direct na de tweede Wereldoorlog, maar dat het nu gaat om de opkomst van nieuwe en andere machtscentra. China, Rusland, India, Turkije willen allemaal een machtscentrum zijn. Hoe zie jij dat?

R: Denk jij dat als Amerika zich terugtrekt uit de oorlog in Oekraïne, Europa het dan in haar eentje volhoudt?

N: Als Amerika zich wil terugtrekken, zal Europa met haar grote consumentenmarkt naar Amerika dreigen. De kracht van Europa is daarnaast de hoogopgeleide bevolking, met die kennis worden innovaties gedaan.

R: Denk jij dat Amerika blij of niet blij is met deze oorlog?

N: Mmmhhh, moeilijke vraag. Ik denk dat sommige partijen in de Verenigde Staten, met name de militaire onderdelen, blij zijn dat ze een proefveld hebben om te laten zien wat ze kunnen met hun wapens. Dat geldt ook voor Frankrijk en Engeland. Maar ik denk ook dat de duurzaamheidsbeweging, die in Europa veel groter is dan in Amerika, een economische tegenbeweging vormt. Ik denk dat het grote probleem voor Amerika is dat zij

hun unieke machtspositie aan het verliezen zijn. Ze zullen moeten accepteren dat er meerdere machtscentra zijn. Bovendien zijn de Verenigde Staten intern erg verdeeld.

R: Wie denk jij dat de grootse winnaar van deze oorlog zal zijn?

N: Als Rusland zijn zin krijgt, dan is Rusland de grote winnaar. Als Oekraïne wint, dan zal Europa meer de winnaar zijn.

R: Ik denk dat Amerika de winnaar zal zijn. De grote verliezer zijn de burgers van Oekraïne, ze hebben mensen en huizen verloren. De tweede verliezer is de EU: zij verliezen veel energie, en dragen de kosten.

N: Elke oorlog brengt een switch in systemen. Deze brengt mogelijk de verduurzaming van energie.

R: Amerika is de grote winnaar, omdat ze gezien hebben dat Rusland zwak is.

Het kleine toneel

N: Weg van het grote wereldtoneel, even naar het kleine toneel van Rami. Welke waarden geef jij je twee dochters mee om in 2032 te kunnen bijdragen?

R: Ze willen nu allebei arts worden. Ik hoop dat mijn oudste dochter, Rama, dan haar eigen elektrische auto heeft en met haar moeder kan gaan waarheen ze willen als ik op mijn werk ben. Misschien kunnen ze dan op vakantie in Syrië. Nu kan ik niet naar Syrië gaan, dat is te gevaarlijk voor mij. Om mijn ouders te zien spreek ik af in Libanon.

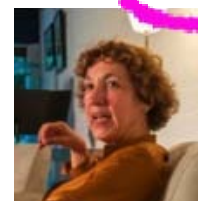
Ik hoop dat zij ze vanuit hun vak een of twee jaar iets voor Syrië kunnen doen, om de sfeer van Syrië te leren kennen. Dat is belangrijk voor hun eigen kinderen. Rama en mijn jongste dochter, Logen, zijn nu 90% Nederlands en gaan wellicht hun Arabisch vergeten. Ik voed mijn dochters zo op dat ze later zelf goed kunnen kiezen, dat geeft hun vertrouwen, ze zijn slim genoeg. Daarbij zijn de band met je familie, kennis van je achtergrond en geschiedenis belangrijk.

Ik was twee weken geleden in het Archeon. Daar zag ik allerlei stukjes bot die daar bewaard werden, als herinnering aan hoe mensen vroeger in Nederland geleefd hebben. Toen herinnerde ik me de aanleg van een weg in Homs. Toen deze werd aangelegd, lagen daar ook allemaal botjes. We konden ze zo aan elkaar passen. Het werd platgewalst. Alles werd weggegooid voor een gebouw of snelweg. Waarom? Hoe kunnen wij dan ons ver-

haal weten? Ik wil de geschiedenis en het erfgoed beschermen. Net als dit fort, het vertelt het verhaal van het verleden en dat past ook bij ons nu.

Naschrift

Als ik het interview zit uit te werken, moet ik mijn oude Bosatlas erbij zoeken. Hoe liggen die landen nou precies ten opzichte van elkaar, waar ligt de Ahwaz in vredesnaam? Ik betrap me erop dat ik de hele machtsstrijd die daar al decennia woedt, slecht ken, ondanks het feit dat ik fan ben van Caroline Roelants, al meer dan 30 jaar Midden-Oosten correspondent. Tegenover Rami's uitgesproken mening dat 'Amerika' de grote poppenspeler is die aan de touwtjes trekt, voel ik me ambivalent. Ben ik een naïeve onwetende westerling met een overdosis vooruitgangsgeloof? En is Rami een Cassandra, die ons tegen alles in, waarschuwt niet weg te kijken van het Midden-Oosten?

Nelly van der Geest is theatermaker en produceert onder meer mini-docu's waarin het verhaal teatraal wordt verbeeld

Nog geen abonnee? Ga via de link naar MailChimp om je op te geven. Opzeggen kan op dezelfde manier.

Het abonnement is gratis. In het komend voorjaar wordt een donatiesysteem ingevoerd.

Kassel, een middelgrote Duitse stad, ooit gelegen dichtbij de grens van het IJzeren Gordijn. Na WO II vond hier in 1955 de eerste editie plaats van Documenta, een internationale wereldtentoonstelling op het gebied van hedendaagse beeldende kunsten. Toen, om afscheid te nemen van dood en verderf en om de vrijheid van de kunsten te omarmen. Elke editie van Documenta wordt aangegeven met een getal. Documenta wordt om de vijf jaar gehouden. In de zomer van dit jaar vond de vijftiende editie plaats: documenta 15 (zonder hoofdletter). Deze documenta riep veel weerstanden op, mede vanwege een vermeend antisemitische presentatie. Kernredactielid Giep Hagoort en Erik Uitenbogaard gingen op onderzoek uit en ontdekten een bijzondere manifestatie vanuit de Global South, vaak niet begrepen door westerse actoren.

Beyond documenta 15

Leren van de Global South

“Art is rooted in life. Instead of commissioning new artworks, for documenta fifteen we wanted to show the processes that give rise to them. We asked artists and collectives to keep doing what they do in their localities while harvesting it, and to answer the question: how can you bring what you do to Kassel?”

ruangrupa

'32

Giep Hagoort en Erik Uitenbogaard

documenta 15 betekende een breuk met het verleden, maar niet vanwege commoties, felle debatten en relletjes. Er gaat geen Documenta voorbij of er is wel iets aan de hand. Ook dit jaar deden dergelijke uitingen zich voor (zie kader). De echte breuk bestond hierin dat documenta 15 geen individuele hoofdconservator meer kende maar een kunstenaarscollectief, het Indonesische ruangrupa (geen hoofdletter), die de tentoonstelling betekenis gaf - zie ook het openingscitaat hierboven. Deze groep transformeerde de tentoonstelling en de voorafgaande voorbereidingen in een omvangrijk artistiek proces waarbij tientallen andere kunstenaarscollectieven betrokken waren uit met name landen in de Global South (Azië, Afrika, Latijns-Amerika) en uit Kassel zelf. Deze werkwijze betekende dat niet het werk van de individuele kunstenaar centraal staat en/of een genre, maar het creatieve proces waar met name artistieke interventies gekoppeld worden aan urgente kwesties van lokale gemeenschappen. Zo konden de bezoekers kennis maken met Wakaliga Uganda, een filmstudio uit de sloppen van Kampala die zich richt op opkomende filmtalenten. Complete films worden gezamenlijk geproduceerd terwijl talentvolle acteurs, bijvoorbeeld fruitverkopers, uit de sloppenwijken zelf komen. Een ander voorbeeld betrof de deels auditieve presentatie van MADEYOULOOK van het Zuid-Afrikaanse duo Molemo Moiloa en Nare Mokgotho. Deze kunstenaars schiepen een betekenisvolle audio- en vloerinstallatie met verborgen werelden van emoties, kennis en macht in een 'disconnected' Zuid-Afrika vanwege de blank-zwart-geschiedenis, met als dominante kracht de witte koloniale apartheid.

Niet-westerse creatieve praktijken

Zowel de werkwijze als de presentatie van deze documenta 15 zetten menig westerse kunstcriticus op het verkeerde been. Gewend als ze waren aan de wetten van een westerse kunstmarkt waar kunstproducten van verklaard geniale kunstenaars moeten zorgen voor miljoenen opbrengsten, moesten deze critici nu op zoek naar een nieuw kader om het werk van kunstenaarsgroepen uit de Global South te duiden. En dat viel tegen. documenta 15 werd vaak – samenvattend - afgedaan als een politieke manifestatie gericht tegen de Global North, waarbij de ideologie van een sociale groeps cultuur werd afgezet tegen de westerse, individuele kwaliteitskunst.

Is het relevant om documenta 15 als rivaliteit te zien tussen de artistieke individualiteit van de Global North en het creatieve collectief gericht op engagement vanuit de Global South? Wij denken van niet. Het is onmiskenbaar dat de westerse productie en (re)presentatie van beeldende kunst kapitalistisch van karakter is. In de kern richt documenta 15 daarop echter niet haar pijlen. Hier gaat het om niet-westerse creatieve praktijken die zowel uiting geven aan de behoefte aan artistieke verbeelding, als aan het samen met lokale gemeenschappen werken aan duurzame verbindingen.

lumbung als vertrekpunt

ruangrupa draaide de zaak bij de selectie van het curatorschap om: Documenta kan zich uitspreken voor onze werkwijze maar we gaan niet voldoen aan het bestaande, westerse kunstconcept. Toen ze in 2019 werden uitgenodigd als curatoren hebben zij onverkort hun collectieve werkwijze in Kassel voortgezet. Het metaforische vertrekpunt vormde *lumbung*: het in Indonesische gemeenschappen centraal bijeenbrengen van het surplus van de oogst, vaak rijst, om te verdelen onder de dorpsgenoten. Dit betekende dat tientallen groepen en kunstenaars aan het werk gingen, de resultaten met elkaar deelden en zo documenta 15 visueel en tastbaar maakten.

Gedurende documenta 15 werden de bezoekers deelgenoot van deze processen. Dit alles geholpen door een speciaal *Handbook* waarin de betekenis van documenta 15 qua inzet, voorbereiding, uitvoering en presentatie werd gearchiveerd.

In het *Handbook* komt de geopolitiek aan de orde wanneer de curatoren schrijven dat ze

documenta 15: antisemitisch?

Wat documenta 15 enigszins in de weg heeft gezeten, is het verwijt van enkele groepen en instanties dat de tentoonstelling antisemitisme zou hebben gepromoot. Het ging hier over een schilderspaneel "People's Justice" uit 2002 van de Indonesische groep Taring Padi dat een artistieke interventie bevatte over de slachtoffers van het autoritaire Soeharto regime. Zij vonden internationale situaties die in hun ogen vergelijkbaar waren en beelden deze ook uit. Zo beeldden zij Israëliische soldaten en Mossad-agenten uit met varkenskoppen vanwege het geweld tegen het Palestijnse volk. Daarmee was de toon gezet omdat ook de mainstreammedia zich met het vermeende antisemitisme inlieten en vaak de beschuldigingen overnamen. Uiteindelijk is het doek verwijderd en hebben de curatoren excuses aangeboden voor het feit dat zij zich niet bewust waren van de gevoeligheid voor deze schildering in het Duitsland van na WO II. Het doek, verklaarden zij, is al in talloze steden in de Global South zonder ophef geëxposeerd geweest. Bondskanselier Olaf Scholz zegde zijn bezoek aan de tentoonstelling evenwel definitief af.

Naar ons inzicht is dat een gemiste kans voor een betekenisvolle dialoog tussen Duitse politici, bestuurders, internationaal werkende kunstenaarsinitiatieven en het lokale, nationale en internationale publiek.

graag tijdens documenta 15 het eurocentrisme rond kennis, geschiedenis en kunst als het ware willen decentraliseren. Ze weigeren - in afwijking van de traditie van Documenta - te worden geëxploiteerd door Europese institutionele agenda's.

Reflectie

Naar ons idee nodigt documenta 15 primair de westerse instituties uit om hun eigen referentiekader nader te onderzoeken en zo nodig te vernieuwen. De omgang met kunst en kunstenaars wordt nu nog beheerst door individuele kunstenaars en kunststromingen met weinig ruimte voor een collectief artistiek engagement. Niet iedere sociale actie hoeft toegang te krijgen tot de zalen en de podia, maar creatieve en artistieke processen die ontstaan binnen lokale gemeenschappen verdienen aandacht op het gebied van betekenis, impact en kennisvorming (zie ook het project commons.art van Casco Art Institute in onderstaand kader).

Een expositie zou in plaats van de zoektocht van een individuele curator een collectieve verkenning kunnen zijn. Bezoekers zijn dan geen toeschouwers maar participanten, kunstcritici worden vervolgens niet gewaardeerd vanwege hun oordeel maar vanwege hun oorspronkelijke bijdrage aan het doorgronden van de relatie beeldende kunst, proces en engagement. Een dergelijke transitie impliceert in Europa - en derhalve ook in Nederland - een verandering van het gangbare, economische ondersteuningsmodel van overheden en fondsen. De bestaande, westers georiënteerde, culturele canon is nog steeds gevangen in planprocedures en institutionele belangen, zowel van de subsidieverstrekking als van de ontvangers en wordt beheerst door monodisciplinaire kunstcommissies. Willen we recht doen aan geëngageerde (collectieve)

kunstpraktijken dan zullen we de bestaande muren moeten afbreken en niet-artistieke vertegenwoordigers moeten toelaten in een toekenningsproces dat niet gebaseerd is op oordelen maar op aantoonbare relevante artistieke verbindingen.

De vraag is derhalve zijn we in staat de ervaring van documenta 15 serieus te nemen?

Hoger onderwijs

Hier ligt onder meer een speciale opdracht voor het hoger onderwijs en met name voor kunstacademies. Niet zelden zijn bij het werk van de niet-westerse documenta-groepen ook niet-kunstenaars actief. Als landbouwer, gebiedsontwikkelaar, financier of sociale wetenschapper. Ook zij leren om te gaan met engagement en verbeelding. Het zou goed zijn om al tijdens Europese opleidingsroutes kennis te maken met de collectieve praktijken uit de Global South.

Meer specifiek voor het westerse kunstvakonderwijs geldt dat de aandacht voor het collectieve kunstproces, gepaard gaand met engagement, nog in de kinderschoenen staat. Natuurlijk zijn er ook in Europa en in Nederland voorbeelden te vinden die documenta 15 weerspiegelen. Maar deze spelen zich af in de marge en de theorievorming hierover is nog te weinig ontwikkeld.

Deze positie laat zich ook zien in het overheidsbeleid en bij de steunfondsen die de beeldende kunsten stimuleren. Collectieve kunstprocessen, anders dan samenwerkingsverbanden, krijgen nauwelijks een structurele inbedding. Zo zou het een stap vooruit kunnen zijn als vertegenwoordigers van documenta 15 een rondgang maken langs Europese instellingen en academies om de resultaten te delen. De dialoog kan dan ook weer de vorm krijgen van een creatief proces waar betrokkenen - vertegenwoordigers van

Casco Art Institute: Working for the Commons

is een kunstpodium met een maatschappijkritische en zelfkritische signatuur. Centraal staan vraagstukken die wereldwijd verschillende gemeenschappen raken en vragen om een noodzakelijke paradigmaverschuiving waarbij de verbeeldingskracht van kunst en kunstenaars een essentiële rol vervult. Casco werkt met internationale partners aan een fysieke en digitale commons voor (collectieve) kunstprojecten. Zie ook commons.art.

Casco focust voorts op een extensief programma onder de titel Unlearning Center, meer hierover op casco.art.

Verder lezen: Unlearning Exercises (free download - <https://casco.art/nl/resource/unlearningexercises/>)

documenta 15, studenten en docenten – gezamenlijk artistiek engagement verbeelden, zoals we dit hebben ervaren in Kassel.

En documenta 16 in 2027? We zullen het zien. Er is geen weg terug als het gaat om het gezamenlijk leren, werken en artistiek verbeelden in de context van de eigen lokale gemeenschap. Wellicht ervaren we nog weer vijf jaar later, bij documenta 17 in 2032, dat de participanten een ongekennde ervaring hebben op het gebied van het redden van de planeet Aarde waarbij de dan gevestigde concepten opnieuw een veelbetekenende transitie ondergaan.

Met dank aan de Global South.

Giep Hagoort is initiator van 'Loving Geopolitics Magazine', hoogleraar em. Kunst en Economie aan de universiteit Utrecht/HKU, cultureel ondernemer en oprichter van ASOM. Erik Uitenbogaard is opgeleid tot communicatievormgever en strategisch manager, en vervult momenteel de functie van Head of diverse Economies bij Casco Art Institute. Beide schrijvers waren gedurende 10 jaar actief in het Utrechtse Cartesius Museum (cartesiusmuseum.org). Erik als hoofdconservator, Giep als curator cultureel ondernemerschap.

Actualiteit

Impossible Journeys is de naam voor een kunstproject dat in 2019 met een reizende tentoonstelling drie landen bezocht: Nederland, Rusland en Iran. "Impossible Journeys" is geïnspireerd door de reizen van de 17e eeuwse Nederlandse zeeman Jan Struys, die Rusland en daarna Perzië bezocht. Alleen al door de samenwerking van instellingen vanuit Nederland, Rusland en Iran is sprake van een opmerkelijk project dat de EU financieel ondersteunt. In Nederland draagt onder meer de Mondriaan Stichting bij.

Met behulp van historische objecten, hedendaagse kunstwerken en interactieve activiteiten verkent de expositie de meerzijdige perspectieven op geschiedenis en kunst. In de begeleidende publicatie kon de curator Irina Leifer nog schrijven: "It [= de reisverslagen van Struys, red.] triggers our thinking about the complex political, social and cultural perspectives on different realms and the various conflicts that characterize the relationships between Russia, Iran, and the Netherlands". Toen op de 24e februari van dit jaar Poetin de oorlog begon tegen Oekraïne werd de follow-up van het project wreed verstoord. Lars Ebert, initiatiefnemer bij het Amsterdamse Castrum Peregrini, vertelde geen idee te hebben hoe de toekomst van het project eruit zal zien en welke positie de samenwerkende instellingen zullen innemen. De kernredactie heeft Lars gevraagd te zijner tijd zijn bevindingen te delen met de lezers van ons magazine. Dit ter lering hoe het geopolitieke kunstprojecten vergaat in de tijd na 24 februari 2022.

In Amsterdam was de expositie te zien bij Cargo in Context; in Isfahan, Iran, in de Emrooz Gallery; en in Moskou, Rusland, in het Moskou Museum.

Laatste nieuws: Lars is vanaf 1 januari 2023 benoemd tot secretaris-generaal van Culture Action Europe (CAE). CAE is een lobbyorganisatie en pleitbezorger van het Europese culturele veld, gevestigd in Brussel. Lars, van harte gefeliciteerd!

Column

Solidariteit in de kunsten: geen vrijblijvende optie voor '32

Karel Janssen

Het zou mooi zijn als we in 2032 kunnen constateren dat in 2022 organisaties van/voor internationale kunstenaars een essentiële rol zijn gaan spelen, waarmee ze een wezenlijke bijdrage creëerden om de kunstenaars die onder autoritaire regimes lijdten te steunen. Kunnen we daartoe moed putten uit de recente geschiedenis, hoe gruwelijk ook?

In mijn bijdrage in "Loving Geopolitics" van juni 2022 betoogde ik dat het kunstenveld zich zou moeten verhouden tot (geo)politieke ontwikkelingen. Hoe doe je dat echter als individueel kunstenaar, en zeker als dat levensbedreigende situaties oplevert, want dat betekent leven - en vooral werken - in een dictatuur. Terugkijken, en daarover een oordeel hebben, is comfortabeler.

De 20-eeuwse geschiedenis geeft ons ook voorbeelden van kunstenaars die juist steun boden aan een regime, bijvoorbeeld (de muziekfamilie) Wagner, de filmer Leni von Riefenstahl en de architect Albert Speer. In diezelfde periode dacht de Nederlandse dirigent Willem Mengelberg dat zijn neutrale opstelling er niet toe deed.

Vragen die zich opdringen: moeten kunstenaars verzet plegen, of kunnen ze juist gewoon, niet gehinderd door een politiek klimaat, hun artistieke ontwikkeling voortzetten? Is de ene houding verheven boven de andere? Moet een kunstenaar pas in verzet komen als hij/zij feitelijk gehinderd wordt door een regime? Binnen de huidige autocratische of dictatoriale regimes zagen

we bijvoorbeeld Ai Wei Wei in China en Pussy Riot in Rusland moedig verzet plegen met groot gevaar voor hun vrijheid.

Hoe definieer je kunst in een dictatuur? Het is een groot verschil of je schrijft, componeert of films maakt. Wat betekent kunst in relatie tot het eigen leven van de kunstenaars?

In het voorbeeld ten tijde van het naziregime waren de bijdragen van Speer en Von Riefenstahl essentieel om de bevolking te manipuleren en te beïnvloeden. Daarbij werden de grote Bayreuther *Festspiele* met Wagner een onderdeel van hogere *Gesamtkunst*, die het regime liet stralen. Ook Willem Mengelberg gaf met zijn opstelling glans aan het regime waarvan hij zei zich daar niet bewust van te zijn. Hoe contrasteert dit met Dimitri Sjostakovitsj die in Rusland bleef, zwaar leed onder Stalin, en die het zijn collega Stravinsky kwalijk nam dat hij het land de rug toekeerde? Zijn muziek stond onder staatstoezicht en werd door Stalin zo misbruikt dat Sjostakovitsj er in het buitenland juist door werd beschimpt vanwege zijn aanpassingen, terwijl nu blijkt hoezeer hij daartoe gedwongen werd. Rusland heeft een lange traditie van onderdrukking van kunstenaars, maar er is ook een lange traditie van kunstenaars die de kant van de bevolking kiezen. De Russische kunst - met vooroplopend de literatuur en schilderkunst - is één grote schreeuw om vrijheid. De Russische machthebbers hebben dat in alle tijden goed begrepen en hebben die om vrijheid schreeuwende kunstenaars vervolgd, gevangengezet, het land uitgejaagd of zelfs vermoord.

Terug naar Rusland in 2022. Het feit dat kunstenaars nu vrijelijk kunnen vertrekken duidt mogelijk op een andere strategie. Het regime kan een schijn van vrijheid ophouden voor het Westen en zich tevens ontdoen van kritische kunstenaars. Een van de kunstenaars die nog in Rusland werkt, de componist Roman Sloyan, schreef een compositie als protest naar aanleiding van een bombardement op het Oekraïense Bucha. In de compositie 'Lamento' heeft hij de naam B-U(T)-C-H-A (op zijn Bachiaans) verwerkt als melodie. De compositie mocht niet worden uitgevoerd en Roman Sloyan riskeert er boetes of een gevangenisstraf mee.

Dit voorbeeld geeft aan hoe moeilijk het is om als kunstenaar te werken in een autoritair land. Kun je van kunstenaars verwachten dat zij hun leven riskeren? Je mag wel verwachten dat ze het regime niet actief steunen. Solidaria-

riteit van kunstenaar uit andere landen is nu nog essentiëler. De Nederlandse overheid steunt Oekraïense kunstenaars met beurzen in Nederland en heeft daarvoor 1 miljoen Euro beschikbaar gesteld. Dat zou ook essentieel zijn voor Russische kunstenaars en een signaal naar het regime daar, maar eigenlijk voor alle kunstenaars die onder een autoritair regime moeten werken! Ook de kunstenaars in vrije landen zullen zich moeten gaan verhouden. Zij moeten leven en werken in een urgent heden en hun collega's in onderdrukte regimes steunen.

De organisatie PEN (Poets, Essayists and Novelists) International is een mooi voorbeeld van internationale solidariteit en deze staat nu voor het geschreven woord waarmee ook alle andere groepen, zoals journalisten en toneelschrijvers, worden omarmd. Het is nu aan de andere kunstgroepen dit voorbeeld te volgen richting 2032.

Karel Janssen is opgeleid tot musicus en vervult diverse culturele bestuursfuncties. Tijdens zijn werkzame leven bij Hogeschool Zuyd ontwikkelde hij onder meer internationale kennisnetwerken.

Podcast #1

Actualiteit

Podcast Loving Geopolitics over Europa

De nieuwe podcast Loving Geopolitics grijpt de actualiteit aan om een gesprek te voeren over de betekenissen van zo'n actualiteit. Pim Rooymans en Giep Hagoort, de bedenkers van de postcast, hebben Anette van de Aa bereid gevonden om de postcast te maken. De eerste (proef)editie gaat over Europa. Als gesprekspartner is Jaap Brandligt uitgenodigd. Jaap is - zoals hij zelf zegt - in het verleden van alles geweest, ook in Europa - maar is nu vooral directeur van Bonjo, de krant voor (ex-)gedetineerden in Nederland.

In het gesprek worden de begrippen Europa en EU verkend. Is Rusland een deel van Europa? Of geldt dat alleen voor de wereldsteden Moskou en St. Petersburg? Moet in het huidige Europa de EU snel uitbreiden naar het oosten richting een 'Groot Europa'? Jaap: "Rusland zal nooit, nooit lid worden van de EU".

Maar ook: welke positie hebben de gewone Europeanen zelf in het debat?

De volgende podcast zal gaan over jongeren in Europa met kernredactielid Nelly van der Geest als speciale gesprekspartner. Bij dit gesprek zullen studenten nadrukkelijk worden betrokken.

De podcast over Europa is hier te beluisteren:

<https://open.spotify.com/show/0CPjfKZdIAFjWOPvaPJrm4>

Er wordt veel geschreven over de nationalistische koers van de Indiase regering, toch lijkt dit vooral instrumenteel en ligt het zwaartepunt van de Indiase premier Narendra Modi qua beleid op innovatie en het rigoureuze implementeren van de vrijmarkteconomie. Terwijl de geopolitieke spanningen nog steeds hoog oplopen en burgers wereldwijd gebukt gaan onder klimaatverandering, de naweeën van de Coronacrisis en de almaar stijgende voedsel- en energieprijzen, nam Modi met veel tamtam het G-20-voorzitterschap over van de Indonesische president Joko Widodo. De overdracht van de voorzittershamer is niet alleen een symbolisch, maar ook een historisch gebaar als we ons licht laten schijnen op Azië in 2032.

Aldus Clyde A. Missier vanuit zijn tijdelijke verblijfplaats Mumbai. Clyde heeft op verzoek van de kernredactie zijn geopolitieke bevindingen over India op schrift gesteld.

Is in 2032 de Indiase macrodemocratie opgewassen tegen kapitalisme en nationalisme?

'32

Chaiwala Modi Ji is vooral vrije marktfundamentalist

Clyde A. Missier

Als we het over 'Azië' in het algemeen hebben, werkt dat net zo als met het begrip 'Europa', dat door haar etnische en culturele diversiteit eigenlijk vlees noch vis is. Eurazië is wel het continent waar de zon opkomt en de zon ondergaat, en beide delen zijn geografisch, maar ook taalkundig, cultureel, religieus, economisch en politiek onlosmakelijk met elkaar verbonden. In de komende jaren zal hier weinig verandering in komen, de verwachting is zelfs dat de modellen van het moderne kapitalisme van respectievelijk het Oosten en het Westen, met alle bijbehorende voor- en nadelen, naar elkaar toe zullen groeien, waarbij vooral Azië de komende jaren de groei zal aanjagen. De economen van het Amerikaanse S&P voorspellen voor 2023 een groei van ongeveer 3,5% in Azië, terwijl Europa en de VS zich opmaken voor een recessie. Verder zullen de Aziatische landen na 2023 de wereldwijde groei blijven domineren, dankzij recent gesloten regionale vrijhandelsakkoorden, liberalisering van markten, efficiënte logistieke netwerken, investeringen in hoogwaardige technologie en lagere kosten voor arbeid, zo voorspelt het S&P.

Weliswaar heeft de oorlog tegen Oekraïne door de stijgende energieprijzen en graantekorten ons opnieuw meer dan duidelijk gemaakt dat we leven op een waterbed - duw naar beneden in het ene gebied, en een ander zal omhooggaan-, maar we zien ook dat veel Aziatische landen economisch zelfstandiger

worden en dit heeft geleid tot nieuwe geopolitieke machtsverhoudingen. De westerse landen hebben met argusogen de recente absolute machtsovername van de Chinese 'keizer' Xi Jinping aanschouwd en leven al langer in onmin met de Russische 'Tsaar' Vladimir Poetin, die ondanks een tsunami aan sancties

overeind blijft, mede dankzij de goede verhouding met India. Om deze reden zoeken ook westerse landen steeds vaker de samenwerking met India, zowel politiek als economisch.

CEO van India

De Indiase premier, die in eigen land "Modi Ji" (Ji = de respectvolle) wordt genoemd – zijn echte naam is Narendra Modi, belofde tijdens de G-20 top onder toezicht van de wereldpers dat hij als voorzitter "inclusief, ambitieus, besluitvaardig en actiegericht" zal handelen. Dit zijn waarden die hem, komende uit een familie van theeverkopers (*chaiwala*), met de paplepel zijn ingegoten. Modi is geen econoom en heeft ook nooit een MBA gedaan, maar dat weerhield hem er niet van om CEO te worden van India. Zijn lessen in management kwamen niet uit boeken over *business strategy* of macro-economie, maar uit de interactie met mensen op zijn werkplek: de straat. Sinds mensenheugenis zijn er straatverkopers, zij overleven en bloeien op na periodes van economische wanhoop en recessie. Het is een werkplek die constant verandert en die je aanspoort om klantvriendelijk, flexibel en veerkrachtig te zijn. Ook als straatverkoper heb je te maken met voorraadbeheer, trends en logistiek. In zijn vaders theekraam nabij het treinstation van de provinciestad Vadnagar in de Indiase deelstaat Gujarat heeft de jonge Narendra in deze 'businessschool' van de straat de belangrijke economische principes geleerd van het moderne marktkapitalisme, zoals: marktwerking, vrije markt, kosten, arbeid, concurrentie en innovatie, die hij graag implementeert in het land van 1,4 miljard inwoners.

Modi heeft het mede dankzij zijn ijzeren discipline, retorische talent, en een met zorg uitgestippeld carrière-pad in de Bharatiya Janata Party (BJP) geschopt tot premier van de grootste democratie van de wereld. Volgens de Amerikaanse zakenbank Morgan Stanley ligt India op koers om in 2027 de op twee na grootste economie ter wereld te worden. Het land zal dan de economische grootmachten Japan en Duitsland hebben ingehaald. Voor 2030 is de verwachting zelfs dat India het centrum zal zijn van het kapitalisme in Azië: Mumbai Stock Exchange (MSE) zal de grootste effectenbeurs zijn na die van London (STE) en New York (NYS). De opmars in de vaart der volkeren wordt mede gevoed dankzij belangrijke investeringen die het land heeft gedaan

in wereldwijde offshoring (IT-backoffice van multinationals), onderwijs, digitalisering, hoogwaardige technologie, en energietransitie.

Kritiek

Toch krijgt de Modi-regering de nodige kritiek. Zo heeft het land zich nooit expliciet uitgesproken tegen de oorlog in Oekraïne. Zelfs een verzwakt Rusland wordt nog gezien als een diplomatieke- en defensiepartner, terwijl India ook kansen ziet in de bekoelde diplomatieke verhoudingen tussen China en de Verenigde Staten. Modi wil maar al te graag China's nieuwe zijderoute verleggen naar India. Het alternatief is de 7200 km lange strategische *North-South Transport Corridor* (NSTC), die het Indiase subcontinent verbindt met Iran, Rusland, de Kaukasus en Centraal-Azië en met belangrijke havens in de Indische Oceaan, Arabische Zee, Perzische Golf en de Kaspische Zee.

Een ander kritiekpunt is de hindoe-nationalistische koers van zijn BJP (vooral een machtsblok in het noorden en midden van India) die vooral ten koste zou gaan van de grote moslimminderheid in India. Zo zou Modi de hindoe-extremisten steunen die af willen van de status van India als seculiere staat met de daarbij behorende burgerrechten, en streven naar een geopolitieke 'hindoestaat' gebaseerd op het culturele *Hindutva*-gedachtegoed waarbij de nadruk wordt gelegd op Hindoeïsme als de belangrijkste bron van cultuur voor India, terwijl andere religies (Islam en Christendom) worden gezien als bodemvreemde religies die een bedreiging vormen voor de Indiase cultuur en taal. Men wil af van de seculiere staatsscholen en deze vervangen door hindoescholen, en in het hoger onderwijs vooral nog meer onderwijsprogramma's aanbieden in het Hindi en niet meer in het Engels zoals nu het geval is. Anderzijds pleiten moslims ook voor meer vrijheden zoals het mogen dragen van nikaabs en boerka's in het onderwijs. In het gepolariseerde politieke speelveld wijzen hindoenationalisten snel naar de onderdrukte vrouwen in Iran, die zich immers juist onderdrukt voelen door de kledingvoorschriften die hun worden opgelegd door de (mannelijke) religieuze leiders.

2032: India als grote speler op de wereldmarkt?

Toch blijft Modi in eigen land, waar ongeveer 80 procent van de 1,4 miljard inwoners zich

hindoe noemt, mateloos populair, niet alleen bij de hindoenationalisten, maar ook bij de alsmaar groeiende middenklasse, de elite, en zelfs op het arme platteland waar nog steeds 70 procent van de bevolking woont. Het is onwaarschijnlijk dat de Indiase premier het koloniaal verkregen Engels in de ban gaat doen, omdat deze 'lingua franca' van de internationale wereldhandel een groot goed is in de concurrentiestrijd met China. Enerzijds geeft Modi de rechterflank van zijn partij de nodige ruimte om de hindoe-nationalistische politiek verder uit te rollen in India, anderzijds is hij vooral de vrije marktfundamentalist opgeleid in de straten van Vadnagar, die de filosofie van het Hindoeïsme zoals *dharma* (universele menselijke moraal van goedheid en rechtvaardigheid), *karma* (de universele wet van actie en reactie) en *moskha* (bevrijding van de ziel van de materiële wereld) prima kan verenigen met het moderne kapitalisme. Indien het land politiek stabiel blijft, de bevolkingsgroei en armoede verder worden beteugeld, de economie drastisch wordt verduurzaamd, en leidend wordt op het gebied van technologisch onderzoek en ontwikkeling, is het niet ondenkbaar dat India in 2032 een grote speler wordt op de wereldmarkt, zowel economisch als cultureel. De tijd zal het leren of de Indiase macrodemocratie met haar burgerrechten ook is opgewassen tegen de uitwassen van het kapitalisme en nationalisme.

Clyde A. Missier doet als buitenpromovendus onderzoek in Amsterdam en Mumbai naar "Extreme Beliefs in a Digital Age" aan de Vrije Universiteit Amsterdam, onderzoeksgroep 'Extreme Beliefs: The Epistemology and Ethics of Fundamentalism'. Dit project wordt mede mogelijk gemaakt door de European Research Council (ERC) en de VU <https://extremebeliefs.com>

2032: Ongekend aantal vluchtelingen uit buurland Nederland Het zou toch zomaar kunnen...

Hanke Drop

Een paar maanden geleden ontving ik van iemand een audiofragmentje via whatsapp. Dit was gesitueerd in 2032. Een nieuwslezer begon op een manier die onmiddellijk mijn wenkbrauwen deed fronsen te rapporteren over enorme stromen vluchtelingen (hiermee appellerend aan de menselijke angst voor het water), die 'onze' streken binnentrokken, waarop niemand 'hier' natuurlijk zat te wachten. Wij, de luisteraars, moesten echter toch maar het beste van deze vreselijke situatie gaan maken, werd ons allengs duidelijk. Het land van herkomst van deze vluchtelingen immers, Nederland, was dermate ontwricht door de alsmaar verderstreckende gevolgen van de toeslagenaffaire, de geheel uit de hand gelopen stikstofcrisis, de door klimaatbrandhaarden geteisterde steden en de boerenopstanden die het land verscheurden, dat

er voorlopig geen enkel uitzicht was op een mogelijke terugkeer voor hen. Daarop volgde een opsomming van de reeds getroffen, noodzakelijkerwijs dus vooral duurzame opvangmaatregelen in de regio, zoals de op de massa's ingerichte kazernes, sporthallen, en grootschalige gaarkeukens. De verslaggever sloot zijn relaas af met het geven van een aantal do's en don'ts aan 'ons', nu helaas zo hevig overspoelde luisteraars, zoals bijvoorbeeld het mijden van woorden als "gaaf" en "doei" als we contact zouden maken met de vluchtelingen, opdat zij niet nog verder ontregeld en daardoor in opstand zouden kunnen komen.

Dit Lubach-achtige stukje, ongetwijfeld gemaakt door een (of meerdere) kunstenaar(s), veroorzaakte bij mij in de paar minuten dat het duurde een whirlpool van sensaties. Mijn eerste neiging was om het meteen te deleten: "wat was dit voor een xenofob gedoe?!" Vervolgens begon ik te lachen, toen helder werd wat hier werd gefingeerd. Daarna vormde zich een knoopje in mijn buik: dit was helemaal niet zo fictief! En aan het eind voelde ik me heel opgelaten: hoe levensecht was de gebruikelijke anti-vluchtelingen retoriek naadloos toegepast op een zelfs plausibel scenario voor Nederland en zijn buurlanden in 2032?!

Doorlaatbaarheid

De maker van dit fragment zette me op het verkeerde been, en ik heb gepoogd om dit-zelfde even bij de lezer teweeg te brengen. De verwarring scheidt de maker niet voor niets, zij is zich ongetwijfeld welbewust van de barrière die bij ons mensen te overwinnen is als het gaat om confrontaties met crises, rampen of andere schokkende dingen waarvan wij allemaal boter op ons hoofd hebben. Die barrière – in lichtere en zwaardere mate – zouden we kunnen zien als onderdeel van wat Harry Kunneman (2005) 'de dikke ik' noemt: het ego dat steeds dikker wordt, de 'ik' die zich voortdurend over van alles dik maakt en die een dikke huid heeft. De dikke ik (mits deze althans niet té zwaarlijvig is) laat zich even doorprikken met zo'n onverwachte wending, en laat zich langzamer afslanken door uitnodigende confrontaties, met name tijdens ontmoetingen met andersdenkenden, het onbekende, het vreemde. Hierdoor kan een ontvankelijker houding ontstaan, en kunnen gevoelens van innerlijk onbehagen, ongemak

en angst voor het onbekende – die de genoemde barrière mede vormgeven - meer en meer plaats maken voor openheid en naarbuiten-gerichtheid. Wolff-Michael Roth (2011) noemt dit 'doorlaatbaarheid' (*passibility*). Niet alleen de menselijke doorlaatbaarheid kan vergroot, maar vervolgens ook het vermogen om geraakt te worden (*affected*) en om te denken in mogelijkheden en deze te verbeelden. Ontvankelijkheid is niet het ergens op anticiperen, maar het is iets onverwachts – dat wat geen onderdeel is van je eigen, bekende wereldje - bij je binnen kunnen laten komen. Dat iets staat altijd in relatie tot de ander, tot 'een' wereld, anders dan de jou al bekende. Zonder ontvankelijkheid, geraakt worden en de verbeelding kunnen we helemaal niets construeren in de wereld, zegt Roth. De maker van het audiofragment dat ik hierboven beschreef werkt daaraan, maar ook voor opvoeding en onderwijs ligt hier denk ik een levensgrote taak (zie bijvoorbeeld Biesta, 2017, 2021; Drop, 2022), net als voor goede journalistiek, en voor de wetenschap. Voor het *op dit moment* op velerlei manieren construeren van een voor alles wat leeft blijvend leefbare wereld zijn ontvankelijkheid, raakbaarheid en een levendige verbeelding namelijk cruciaal.

Altijd alles expliciet maken en uitspreken

Wie mij ook heel erg goed kan confronteren en raken is Hannah Arendt met haar teksten en gedachtegoed (zie voor voorbeelden hiervan bijvoorbeeld *Loving Geopolitics Magazine* proefeditie en 1; Berding, 2022; Berding & Drop, 2021; Drop, 2017). Misschien kwam het audio-fragment daarom ook wel zo binnen. Arendt beschrijft namelijk heel invoelbaar wat het betekent om te moeten vluchten, om stateloos te worden (zie bijvoorbeeld haar essay "Wij Vluchtelingen", dat ze in 1943 schreef). Daarbij grijpt ze je ook bij je kladden met haar manier van schrijven. Wanneer ze het heeft over heel indringende zaken, zoals de ervaringen van haarzelf en vele andere Joodse vluchtelingen in hun net nieuwe thuisland, of bijvoorbeeld over het Eichmann-proces waar ze zich natuurlijk zelf ook diepgaand bij betrokken voelde (zie Berding, 2017) gebruikt ze scherpe ironie. Zij, de onaflaatbare pleitbezorger van altijd alles expliciet maken en uitspreken (door haar als 'handelen' beschouwd), ook al betreft het de meest ingewikkelde dingen, lijkt met deze schrijfstijl misschien enerzijds iets af te weren, maar

anderzijds doorboort ze je als lezer:

Ik wilde sowieso emigreren. Ik bedacht onmiddellijk dat Joden niet konden blijven. Ik had geen zin om zagezegd als een tweedegradersburger, in welke vorm dan ook, door Duitsland te rennen. Daarbij, ik dacht dat het allemaal wel slechter en slechter zou worden. Niettemin, uiteindelijk vertrok ik op niet heel vreedzame wijze, wat me wel een goed gevoel geeft. Ik werd gearresteerd en moest illegaal het land uit zien te komen en dat gaf me onmiddellijk bevrediging. Ik dacht: eindelijk heb ik iets gedaan! Ik ben in elk geval niet 'onnozel'. Niemand kon dat van mij zeggen!

Citaat Hannah Arendt in Berding (2022, p. 62)

Soms kan ik dat ook ervaren als een aanval:

De droevige waarheid is dat het meeste kwaad bedreven wordt door mensen die nooit uitdrukkelijk beslist hebben om slecht of goed te zijn of te doen.

Citaat Hannah Arendt in Berding (idem, p. 72)

En soms schrijft ze haarscherp, maar dan zonder ironie, en ook dat raakt zielsdiep:

We hebben ons huis verloren, dat wil zeggen de vertrouwdeheid van het dagelijks leven.

We hebben ons werk verloren, dat wil zeggen het vertrouwen dat we in deze wereld van enig nut zijn. We hebben onze taal verloren, en daarmee de natuurlijkheid van onze reacties, de eenvoud van onze gebaren, de ongekunsteldheid waarmee we onze gevoelens uitdrukten.

Citaat Hannah Arendt in Berding (idem, p. 63)

Want, stel je eens voor: in 2032 kan deze, alle grond onder je voeten wegslaande ontheemding zomaar ons lot zijn.

In de master community development (Hogeschool Utrecht) waarin ik docent ben zijn de meesten van onze studenten samen met gemeenschappen in het hele land (en internationaal) heel hard en impactvol aan het werk met complexe vraagstukken rondom duurzaamheid, participatie en diversiteit/inclusie. Behalve dat er vele inspirerende praktijken gaande zijn, zijn zij (en met hen veel anderen wereldwijd) ook juist intensief bezig om de huidige crises te keren. Of ze (we!) daar in 2032 al succesvol in zijn? Dat weet ik niet helemaal, maar heel veel mensen zijn daar knetterhard mee bezig, dat weet ik wel, en in tien jaar kan ongelooflijk veel werk worden verzet...

Hanke Drop is docent-onderzoeker aan de Hogeschool Utrecht en betrokken bij de Muzische Werkplaats van Hogeschool voor de Kunsten Utrecht

Gebruikte bronnen, ook om verder te lezen

- Berding, J. (2017) Devastating Irony. Hannah Arendt and Harry Mulisch on the Eichmann Trial.
- In Cohen de Lara, E. & Drop, H. (eds.). Back to the Core. Rethinking the Core Texts in Liberal Arts & Sciences Education in Europe. Wilmington, DE: Vernon Press. pp. 335-348
- Berding, J. (2022) Hannah Arendt. Levenswijsheden. KokBoekencentrum Uitgevers
- Berding, J. & Drop, H. (2021). Ontworteling als persoonlijk drama: 'Wij Vluchtelingen'. In: Joop Berding. De Werelden van Hannah Arendt. Soest: Boekscout. Hfst. 4, pp. 56-73
- Biesta, G. (2017). Door Kunst onderwezen willen worden. Arnhem: ArtEZ Press
- Biesta, G. (2021). World-centred Education. Routledge
- Drop, H. (2017). Hannah Arendts 'politiek van vluchtelingen' als spiegel voor de actualiteit. Een hogeronderwijspraktijk voor nieuwkomers in J. Berding (red.). Aan het werk met Hannah Arendt. Leusden: ISVW Uitgevers
- Drop, H. (2022) De moed om in te stappen. Tijdschrift Waardenwerk. (88). pp. 43-48
- Kunneman, H. (2005). Voorbij het dikke-ik. Bouwstenen voor een kritisch humanisme. Humanistics University Press

Recept

Kabsa Yemen Cooking: Rijst met gekruide kip en kaassaus

De Utrechtse Stichting Mijn Wijk, Jouw Wijk organiseert maandelijkse ontmoetingen tussen wijkbewoners en bewoners van het aldaar gevestigde azc. Gezamenlijk hebben deze bewoners een boekje met 17 recepten gemaakt dat in november jl. is verschenen. De eerste exemplaren zijn aangeboden aan wijkwethouder Linda Voortman en aan Fuad, die Yemen Cooking voor zijn rekening nam, hier met de kookgroep op de foto. Fuad staat tweede van links met Esther van restaurant 'A Beautiful Mess' naast hem. Het recept van het door Fuad bereide Jemenitische gerecht kabsa staat hieronder afgedrukt.

Fuad: In Jemen wordt dit gerecht door iedereen met de rechterhand gegeten, zonder bestek. Smullen maar!

(Foto's: Joke van den Berg. Voor informatie over het receptenboekje: mijnwijkjouw-wijk@gmail.com).

Boodschappenlijstje

- 2 of 3 uien
- 1 kip zonder vel
- 1 theelepel sub-ah b'har: kruidenmix uit het Midden-Oosten
- 1 theelepel kabsa kruiden
- 3 tomaten
- 300 gram basmati rijst
- komijn
- zout en peper

Bereiding

- Fruit de gesneden uien in een beetje olie
- Snij de kip in 8 stukken, leg deze op de uien en laat op laag vuur in gesloten pan ongeveer 25 minuten koken (geen water toevoegen)
- Voeg de kruiden toe: zout, peper, komijn, 1 theelepel 7-kruidenmix (sub-ah b'har) en 1 theelepel kabsa kruiden
- Bak het geheel totdat de geur van de kruiden opstijgt
- Snij de tomaten in kleine stukjes en voeg deze toe
- Roer alles en laat 10 minuten op laag vuur staan
- Voeg kokend water en de gewassen basmati-rijst toe zodat het water ongeveer 1 cm boven de rijst staat
- Laat de rijst op hoog vuur staan tot hij kookt, zet het vuur dan laag tot de rijst gaar is (ongeveer 25 minuten)

Keer de pan om op een grote schaal en serveer

Sahāwiq met kaas

Bijbehorende saus

Boodschappenlijstje

- 150 gram witte kaas/feta
- 4 tomaten
- 5 teentjes knoflook
- een halve chilipeper
- koriander en zout

Bereiding

- Meng alle ingrediënten in een blender
- Als het mengsel te dik is, verdun het dan met water zodat het qua dikte op humus lijkt

Actualiteit

Initiator en kernredactielid van "Loving Geopolitics Magazine" Giep Hagoort heeft een essay geschreven over de diepere betekenis van deze naam voor het magazine. Het essay is een uitnodiging aan de lezers en overige belangstellenden om deel te nemen aan het publieke debat, over wat Hannah Arendt 'amor mundi' (liefde voor de wereld) noemde. Voor deze verdieping heeft hij met name de geopolitieke publicaties geraadpleegd van Klaus Dodds, Robert D. Kaplan, Tim Marshall en Dominique Moïsi. In het essay wordt het magazine - tevens platform - gezien als een bijdrage aan de kritische geopolitiek met het accent op interactie tussen de mens en de fysieke wereld. Deze benadering staat tegenover de traditionele geopolitiek die gericht is op de machtsrelaties tussen de grootmachten China, Europa, Rusland en de VS. Het onderscheid is ontleend aan Klaus Dodds, Geopolitics, 2019.

Het essay is te raadplegen via de website www.lovinggeopolitics.nl

Column

'32

Een naakte machtsstrijd tot 2032?

Jan-Willem van den Braak

Bekend is de uitspraak van Poetin dat het uiteenvallen van de Sovjet-Unie "de grootste geopolitieke catastrofe van de 20e eeuw" was. Dat kun je inderdaad zo zien, vanuit het perspectief van Rusland. En dat temeer omdat Rusland, het hartland van de voormalige Sovjet-Unie, zijn belangrijkste doel met de inval in Oekraïne niet dreigt te bereiken: het herstellen van althans een invloedssfeer rondom Rusland (naast Oekraïne ook Wit-Rusland, Georgië en Kazachstan). Sterker: Rusland wordt steeds meer een paria, die economisch verder wordt uitgekled door steeds nieuwe sancties.

Zo dreigt nu voor Rusland een nieuwe geopolitieke catastrofe, gesticht door nota bene Poetin zelf. Hij mag deze oorlog niet verliezen, op straffe van zijn eigen ondergang en die van zijn beeld van Rusland, en omgekeerd mag het Westen deze oorlog niet meer verliezen, nu men Oekraïne onbeperkte steun heeft toegezegd, op straffe van enorm verlies aan prestige en macht. Dat maakt dit conflict letterlijk zo levensgevaarlijk voor de hele wereld.

Intussen manifesteert China zich steeds dreigender op het wereldtoneel, ook richting Taiwan (dat ook al militaire steun toegezegd heeft gekregen door Biden), zoeken grote landen als India en Turkije hun positie in dit woelige geopolitieke krachtenveld en begint de EU zich steeds meer te manifesteren als geopolitiek blok. Wie had dat laatste ooit gedacht?

Volgens mij moeten we eerlijk toegeven geen idee te hebben hoe dit multipolaire, geopolitieke steekspel gaat aflopen. Dat is het wezen

van iedere wedstrijd, dat je de uitslag niet kunt voorzien. Dat maakt het zo spannend, maar ook riskant. Er zijn analisten die op grond van de geschiedenis zelfs stellen dat zo'n steekspel niet zonder oorlog(en) kan. We mogen dus sowieso hopen dat er niet nog meer oorlog bijkomt. Het lijkt erop dat we steeds meer terugkeren naar 'de geschiedenis' in plaats van het einde daarvan te vieren (Fukuyama), of de 'eeuwige vrede' (Kant). In mijn jeugd bestond het vak geschiedenis op de la-

gere school toch ook uit niet veel meer dan een aaneenschakeling van oorlogen om de wereldmacht, met bijbehorende jaartallen?!

Zo bezien verdient het bouwwerk van de EU, dat in die achteraf korte periode van vrede en hoop op eeuwige vooruitgang na de val van de Muur, met al zijn gebreken, toch groot respect en ontzag. Zo is in ieder geval het geopolitieke steekspel op die Europese bodem afgeschaft. Op die bodem heerst 'eeuwige vrede'- zij het dat de EU als geheel nu weer onvermijdelijk moet gaan deelnemen aan de geopolitiek.

Wat kunnen politieke leiders hier ten goede doen? De vraag alleen al is de verkeerde, omdat die veronderstelt dat er een 'gemeenschappelijk doel' is, namelijk vrede en dus samenwerking. Alle leiders, van Poetin tot Biden, van Xi tot de nieuwste Engelse premier, van Macron tot Rutte, van Erdogan tot Modi enz., allemaal hebben ze hun eigen doelen, belangen en ideologieën. Zoals ik al in mijn column van een jaar geleden zei: geopolitiek is ten diepste ook weer nationalisme. Dat dachten we na 1989 even overwonnen te hebben, maar daarvan blijkt dus geen sprake.

En af en toe moeten de grootmachten zich blijkbaar meten wie de meeste invloed kan uitoefenen. In die zin is zo'n periode te vergelijken met een kabinetsformatie, waarbij politieke partijen op basis van hun verworven macht gaan strijden om de nationale macht. Uiteraard in dat laatste geval met vreedzame middelen, namelijk overleg en onderhande-

ling. Duurt een kabinetsformatie echter nooit veel langer dan een jaar (en dat vinden we dan lang), in de geopolitieke strijd om de macht zijn er geen uiterste termijnen - en helaas ook geen uitgesloten middelen; zelfs kernwapens zijn dat niet.

Om die reden durf ik geen inschatting te maken van de termijn van het huidige steekspel. Tenzij, tenzij ... Rusland totaal instort, Poetin wordt afgezet of omkomt en de nieuwe leiding definitief erkent dat Rusland niet langer zijn geopolitieke ambities kan en wil waarmaken en zijn oog naar de toekomst richt in plaats van te blijven treuren over die 'catastrofe' van het einde van de Sovjet-Unie. En Oekraïne zal met hulp van andere landen moeten worden heropgebouwd. Zoals Duitsland na 1945 geholpen werd om een nieuw begin te maken, met succes.

Dan kunnen de jaren tot 2032 benut worden om op enigerlei wijze tot een vergelijk te komen met China, dat in tegenstelling tot Rusland een onvermijdelijke wereldmacht in opkomst is. Dan is het Rusland van Poetin toch niet meer dan een laatste oprisping post mortem van de verkalkte Sovjet-Unie van toen gebleken, gelukkig.

Jan-Willem van den Braak was van 1977 tot 2013 in diverse (directie)functies werkzaam voor de werkgeverskoepel VNO-NCW en schreef onder meer de biografie "Spion tegen Churchill. Leven en dood van Jan Willem ter Braak" (2017)

Actualiteit

Op 7 december van dit jaar verdedigde Harm van den Heiligenberg aan de Universiteit Utrecht zijn proefschrift *Habitats and Harbours for sustainability experimentation in the regions of Europe*. Met zijn proefschrift wil de jonge doctor een bijdrage leveren aan de (geografische) aandacht voor de mogelijkheden en impact van regionale experimenten op het gebied van duurzaamheid. Deze experimenten kunnen een activerende rol vervullen in de noodzakelijke klimaattransities. Hij bezocht daartoe onder meer experimenten in Valencia, Karlsruhe, Toulouse en Budapest. De kernredactie feliciteert onze lezer Harm met het succesvol verdedigen van zijn onderzoek. Harm zal zijn proefschrift nader toelichten in het komende LGM-juninumnummer van 2023.

Playground

They don't notice you, it seems
 They are talking to each other
 and pretend the world is in their hands
 she is certain:
 they know her name
 she hears fragments of sentences
 heavy weapons, stay united,
 show no weakness, do not flinch
 she knows their games
 but does not play
 doesn't want to play
 and that's why she's ignored
 she knows that
 she also knows that she is being watched
 she may be an obstacle to overcome
 or: a danger to their reputation
 she leaves the playground
 and won't come back
 until 2032

- Unknown geopolitician, 2022

Thema juninummer 2023: Geopolitiek op het lijf geschreven

In toenemende mate speelt het lichaam een rol in geopolitieke verhoudingen. Vrouwen in Iran knippen als protest tegen hun onvrijheid het haar af. Autoritaire regimes als in Rusland criminaliseren LHBTI+-ers. Er is digitale gezichtsherkenning in de openbare ruimte in China, wat tevens een geliefd exportartikel is. En niet geheel denkbeeldig: ook de biotechnische robot met zijn levende organen wordt soms al verwelkomd als nieuwe wereldburger, die op termijn zijn robotrechten zal opeisen. Welk land zal hier de mensheid op sleeptouw nemen? Is er een artistieke tegenbeweging te verwachten?

Terug naar de realiteit.

Is het beheersen en controleren van de lichamen van burgers, feitelijk en mentaal, een machtsmiddel dat specifiek door autoritaire machthebbers wordt gebruikt? Is het te verwachten dat democratische politici eveneens dit machtsinstrument gaan gebruiken? En zo ja, hoe verhouden we ons daar dan toe?

'Geopolitiek op het lijf geschreven' is het thema van het juninummer 2023 van "Loving Geopolitics Magazine". De kernredactie is ook op zoek naar schrijvers over dit thema. Heb je een idee, mail het ons. Ook aankondigingen van evenementen die rondom het thema 'Geopolitiek op het lijf geschreven' in het tweede half jaar van 2023 plaatsvinden, zijn welkom.

De kernredactie heeft Gerardo Neugovsen benaderd om zijn persoonlijke visie te geven op de positie van Latijns-Amerika in relatie tot de oorlog tussen Rusland en de Oekraïne. Gerardo geeft aan geen expert te zijn op het gebied van militaire conflicten, maar wil zijn ervaringen als onderzoeker en docent cultuurmanagement gebruiken om tot een eigen opstelling te komen. De kernredactie heeft Gerardo gevraagd zijn bevindingen met de lezers te delen vanwege zijn Argentijnse afkomst, terwijl hij ook Europa kent vanwege het feit dat hij 20 jaar in Nederland heeft gewoond, gestudeerd en gewerkt. Vanaf 2010 woont hij in Panama waar hij onder meer werkt aan een PhD studie.

Met verbazing en verbijstering

Beschouwingen over de Latijns-Amerikaanse positie
inzake de oorlog tussen Rusland en Oekraïne

- Gerardo Neugovsen

De vraag hoe de op 24 februari 2022 door Rusland gestarte oorlog tegen Oekraïne Latijns-Amerika en het Caribisch gebied beïnvloedt, is niet eenduidig te beantwoorden. Over de invasie formuleerden de Latijns-Amerikaanse staten geen eensgezind standpunt, zij namen verschillende posities in. Op 2 maart veroordeelden 141 van de 193 VN-lidstaten in de Algemene Vergadering de Russische invasie en riepen ze op tot onmiddellijke terugtrekking. Cuba, Nicaragua, Bolivia en El Salvador onthielden zich van stemming, terwijl Venezuela de resolutie bekritiseerde.

Op 24 maart was er een nieuwe stemming over de humanitaire gevolgen, met dezelfde uitkomsten. De volgende dag stelde de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS), waarvan 35 onafhankelijke staten van het Amerikaanse continent lid zijn, een resolutie op waarin werd opgeroepen tot de terugtrekking van Russische strijdkrachten uit Oekraïne. Van de 34 actieve leden van de OAS stemden er 28 voor, geen enkele tegen, en vijf onthielden zich van stemmen: Brazilië, Bolivia, El Salvador,

Honduras en Saint Vincent & de Grenadines. Op 7 april werd tijdens de Algemene Vergadering van de VN besloten om Rusland uit de Mensenrechtenraad te schorsen vanwege beschuldigingen van ernstige mensenrechtenschendingen in Oekraïne. 18 Latijns-Amerikaanse regeringen stemden voor, 3 tegen (Bolivia, Cuba en Nicaragua). Kortom: er is geen gemeenschappelijk standpunt in de Latijns-Amerikaanse regio.

Paradoxaal?

De ontstane situatie is op het eerste oog paradoxaal voor Latijns-Amerikaanse landen. Aan de ene kant fungeert Latijns-Amerika voor de wereldeconomie namelijk als een exporteur van grondstoffen, zoals tarwe, olie en mineralen. De spanningen op wereldniveau zouden een kans kunnen zijn om de export te verhogen. Inderdaad, op 5 maart hielden de VS, in een poging om de lokale bondgenoten van Rusland het hof te maken, een bijeenkomst op hoog niveau. Samen met Venezolaanse functionarissen werd 'energiezekerheid' op de agenda geplaatst in een poging om de stroom Venezolaanse olie naar de VS te verzekeren, gevolgd door de vrijlating van enkele Amerikaanse gevangenen door Venezuela. Daar staat tegenover dat China en Azië goed georganiseerd zijn door multilaterale organisaties waardoor zij geen behoefte hebben aan grondstoffen uit Latijns-Amerika. Denk daarbij aan de [Shanghai Cooperation Organization \(SCO\)](#) die een derde van het mondiale bbp produceert, of het [ASEAN-China Free Trade Area Joint Committee \(ACFTA\)](#), de [Asian Infrastructure Investment Bank \(AIIB\)](#) of het [Belt and Road Initiative \(BRI\)](#) onder andere, waardoor Azië onder leiding van China een motor van de wereldeconomie kon worden met een sterke kracht om buitenlandse investeringen aan te trekken. De geopolitieke en economische relevantie blijkt uit het feit dat vrijwel geen enkel land in de regio, inclusief India, Pakistan en de Verenigde Arabische Emiraten, zich uitsprak voor het opleggen van sancties aan Moskou.

Onvoldoende autonoom

Om te voldoen aan de groeiende vraag naar grondstoffen ontbreekt het Latijns-Amerika aan multilaterale instellingen op regionaal niveau die voldoende geopolitieke kracht hebben om passende onderhandelingen te voeren. Ook ontbreekt het aan een formele exportcapaciteit – met bijbehorende autonome, financiële instrumenten - die kan concurreren met de capaciteit in Zuidoost-Azië. Daarbij komt dat de huidige Latijns-Amerikaanse economie nog steeds zwaar is 'gedollariseerd', wat ertoe leidt dat veel van onze landen zich onvrijwillig en noodgedwongen aansluiten bij het sanctiebeleid ten opzichte van Rusland. Daarnaast hebben de problemen met groeiende voorraden (onder andere meststoffen) geleid tot economische stagnatie, gevolgd door een inflatoire stijging van de prij-

zen. Azië heeft daarentegen zijn eigen financiële systemen gecreëerd, zoals de Chinese [UnionPay \(CUP\)](#) en het [Cross-Border Interbank Payment System \(CIPS\)](#), een betalingssysteem dat clearing- en afwikkelingsdiensten biedt voor zijn deelnemers aan grensoverschrijdende betalingen en overschrijvingen in Chinese valuta.

Veranderingen in politieke oriëntatie in Latijns-Amerikaanse regeringen

Aan het begin van het conflict hadden de VS verschillende regeringspartners met een duidelijke pro-Noord-Amerikaanse oriëntatie: Sebastián Pineda in Chili, Iván Duque in Colombia, Jair Bolsonaro in Brazilië. De verkiezingen in deze landen in het jaar 2022 hebben het politieke beeld veranderd in een bocht naar links en met duidelijke verschillen met betrekking tot de VS: in Chili trad Gabriel Boric aan, een voormalige linkse leider die het economische systeem van Chili radicaal wil transformeren. In Colombia werd Gustavo Petro de eerste linkse president en onlangs keerde Luiz Inácio Lula da Silva met een kleine marge terug om de Braziliaanse reus te regeren. De Argentijnse regering aan de hand van Alberto Fernández staat dicht bij deze politieke visies en de reus van het noorden, Mexico, vindt in Andrés Manuel López Obrador ook een vertegenwoordiger van een visie in deze lijn. Dit alles roept nieuwe geopolitieke scenario's op lokaal niveau op in relatie tot internationale politieke afstemming. Het is eind 2022 nog onbekend wat de volgende bewegingen zullen zijn als de oorlog langer duurt. Wat is de perceptie van Europa vanuit Latijns-Amerika?

Waarmee moeten we rekening houden als het gaat om de toekomst van Latijns-Amerika in relatie tot de wanorde die er momenteel op wereldniveau bestaat? Ik noem een vijftal punten.

- 1) [Afgezien van de regeringsstandpunten, is er het gegeven dat voor de gewone Latijns-Amerikaanse burger het oorlogsconflict fysiek ver weg is. Wel brengt de oorlog negatieve economische gevolgen met zich mee in termen van inflatie van de basisvoorzieningen, wat het belangrijkste effect op het dagelijks leven van Latijns-Amerikanen is.](#)
- 2) [Er is een perceptie van het gevaar van escalatie van het conflict richting een scenario van een wereldoorlog met kernwapens, dat latent, maar niet direct op handen is.](#)

3) Er wordt ook gepercipieerd dat de gewone Europese burger op de een of andere manier is meegesleurd in het conflict. Het lijkt erop dat, hoewel het oorlogsscenario zich op Europees grondgebied voordoet, degenen die echt de beslissingen nemen de Amerikaanse regering en Poetin zijn.

4) Hoewel de publieke aandacht gericht is op wat er aan de oostgrenzen gebeurt, lijkt er geen adequate reactie te zijn op de groei van extreemrechtse politieke bewegingen, die zich verzetten tegen het bestaan van de Europese Unie. Denk daarbij aan de verkiezing van Giorgia Meloni in Italië en de verkiezingen in Zweden die extreemrechts een boost hebben gegeven. In andere landen zoals Polen, Hongarije of Slovenië maken de ultrarechtse partijen deel uit van de regering. In Spanje verstevigde het extreemrechtse Vox zijn positie in het Congres van Afgevaardigden. In Frankrijk won bij de recente verkiezingen de extreemrechtse Marine Le Pen van het Front National 41% van de kiezers. In Duitsland is de partij Alternatief voor Duitsland (AfD) de vijfde partij in de Bondsdag.

De geleidelijke maar constante groei van deze bewegingen vindt een weerklank in partijen en groepen met dezelfde ideologische tendensen in Latijns-Amerika. De ontwikkelingen lijken geen effectieve reactie onder Europese politici op te wekken en dit alles wordt met een zekere mate van verbazing vanuit Latijns-Amerika gezien.

5) Wat begon als een gewapend conflict door de militaire interventie van Rusland op Oekraïens grondgebied, heeft geresulteerd in een langdurige uitputtingsoorlog met een groot aantal sanctiepakketten tegen Rusland, dat op zijn beurt, als een boemerangeffect, een grote economische crisis in Europa heeft veroorzaakt met hoge inflatiecijfers, een energiecrisis die bijzonder zwaar zal zijn met de komst van de Europese winter, naast de toename van vluchtelingen uit Oekraïne (meer dan 9 miljoen ontheemden) en de impact op voedselketens. De perceptie in Latijns-Amerika is dat Europese politici verzanden in een complexe situatie waarvoor geen duidelijke oplossing wordt waargenomen. Landen met een zeer lange traditie van bestuur, zoals het Verenigd Koninkrijk, worden nu gezien als landen zonder duidelijke richting.

Afronding

Mijn slotopmerking is dat we zien dat Latijns-Amerikanen die zich aansluiten bij democratische, inclusieve idealen met respect voor de mensenrechten, met verbazing en verbijstering de beslissingen van politici van het Europese democratische systeem met betrekking tot het oorlogskonflikt tussen Oekraïne en Rusland ervaren. Dit in wezen omdat, ongeacht de oorzaken en motieven voor het conflict en afgezien van de tragische gevolgen die elke oorlog voor de burgerbevolking met zich meebrengt, het de burgers van Europa zijn die ook het slachtoffer van het conflict zijn, gezien de versnelde stijging van de kosten van levensonderhoud en de energiecrisis die sterk voelbaar zal zijn met de naderende komst van de Europese winter.

Daarnaast baart het dezelfde Latijns-Amerikanen zorgen dat voorstellen en alternatieven vanuit diezelfde Europese politici tegen de groei van ultrarechtse ideologische bewegingen in Europa afwezig blijken. Zo kunnen deze bewegingen waarden en figuren claimen die iets meer dan 70 jaar geleden terreur en discriminatie in Europa zaaiden en kunnen ze zich verzetten tegen een geïntegreerd, divers en vreedzaam Europa.

Maar, zoals gezegd, de standpunten in Latijns-Amerika zijn divers en voor die Latijns-Amerikanen die de dictaturen van de jaren 70 en rechtse totalitaire regimes claimen, is de steun voor de Verenigde Staten en hun internationale beleid ten opzichte van de oorlog onvoorwaardelijk en zij juichen de groei van Europees ultrarechts juist toe.

De hoop is dat het conflict snel tot een einde komt en dat de geschiedenis zich niet herhaalt.

**WORD NU GRATIS ABONNEE.
MELD JE AAN VIA DE LINK >
SPAAR HET MILIEU EN LEES
ONLINE**

Gesignaleerd: kunstenaar Joke van den Berg

Joke van den Berg is een Utrechtse beeldend kunstenaar en zij legt zich onder andere toe op fotografie. De foto van Zoro Snake uit Kameroen is opgenomen in haar onlangs verschenen fotoboekje *Verbeelding*. De foto laat een performance zien tijdens het Springfestival in Utrecht.

"Het gaat om een performance vol symboliek, waarin verwerkt rituelen uit Afrika en de pijn van vluchten en ontheemd zijn. Het publiek vormt een cirkel om hem heen. Zoro Snake wikkelt zich in prikkeldraad en sleept zijn matras achter zich aan. Het hele proces heb ik willen documenteren, beginnend met het ritueel van het zich insmeren met aarde en eieren, het omwikkelen met prikkeldraad en op weg gaan met zijn matras naar een andere locatie waar hij een protestactie uitvoert. Zoro Snake poseert niet voor mij. Het is geen pose. De foto laat de bevroren actie zien van pijn".

Associatie door Nelly van der Geest:

"Ik stond daar in de kring van toeschouwers. Ik weet nog dat ik dacht "ik hoop dat de aarde en het ei zijn huid beschermen tegen de scherpste van het prikkeldraad". Afkeer van zijn zelfkastijding en het begrip over het aangedane onrecht van een vluchteling, streden in mij om voorrang. Net als nu op de foto: waar moet ik naar kijken? De scherpste van zijn blik, of de doelbewust vervaagde, maar gebiologeerde blik van de omstanders? De performance schuurde, de foto opnieuw."

Voor een nadere kennismaking met het werk van Joke van den Berg: zie haar website www.jokevandenberg.nl

Tips voor de rubriek Gesignaleerd **svp sturen naar:** post@lovinggeopolitics.nl

Column

Hoe ik de Vredesweek beleefde

Willem de Haan

Altijd ben ik een beetje zenuwachtig als het in september de Vredesweek is. Waarom? Omdat de Vrede zo ver weg is, en ik er zo weinig aan kan doen. Toch was het dit jaar een beetje anders: In Utrecht bezocht ik begin september de viering van 100 jaar WRI – War Resisters International. We waren met weinig mensen, misschien 40, in een achterafzaaltje aan de Oudegracht. Toch voelde het goed om met gelijkgestemden samen te zijn. En ik werd vrolijk van het verhaal van Harrie uit Amsterdam. Hij organiseert met zijn groep ‘Stop de Oorlog’ een wekelijkse wake bij de Russische Handelsdelegatie aan het Museumplein. Elke maandag een kort samenzijn, elke maandag een andere spreker die kort het woord voert. Het is een speldenprik, maar het is iets.

In de Vredesweek zelf was ik in Nijmegen bij een bijeenkomst van ‘Onkruid vergaet niet’, een knipoog naar de aloude anti-militaristische actiegroep Onkruid uit de jaren 70 en 80. Nu waren we met 90 mensen en het was een prachtig weerzien met collega’s oud-totaalweigerders die destijds 9 tot 12 maanden gevangenisstraf uitzaten omdat ze een radicaal “Nee” lieten horen tegen de hun opgelegde dienstplicht. En, heel bijzonder, er waren ook jonge activisten van Extinction Rebellion (XR) en we bleken dezelfde idealen te delen. Op een ander thema misschien, maar ik voelde dezelfde drive die wij destijds hadden om het militarisme te bevechten. Met dezelfde radicale inzet vecht XR voor een duurzame toekomst.

Sinds het uitbreken van de oorlog in Oekraïne voelde ik me eenzaam in mijn opvattingen. Voor mezelf was het zo duidelijk: als de oorlog uitbreekt heeft de politiek gefaald. In plaats van elkaar te bevechten en ons over te geven aan haat tegen ‘de vijand’ moeten we ons

juist tegen onze eigen regeringen en de militairen keren, omdat zij het zijn die ons leven in gevaar brengen. Zij hebben het zover laten komen dat het nu oorlog is. En breekt de oorlog eenmaal uit, dan is terugvechten de slechtste optie. Liever de handdoek in de ring gooien en praten. Ik geef toe: het klinkt niet dapper en strijdbaar, maar voorkomt bloedvergieten en verwoesting.

Ik kom vooral tegenovergestelde meningen tegen, ook van mensen die ik als weldenkende vrienden beschouw. Wat was er gebeurd met mijn vredelievende vrienden? Totdat ik Jolle Demmers las in Vrij Nederland: In tijden van nood keren we terug naar de meest simpele indeling in goed en kwaad en sluiten ons aan bij ‘de goeden.’ De nuance verdwijnt uit ons denken. Die verklaring hielp. En wie dan blijft zoeken naar de nuance, naar de oorzaken van de oorlog, de dynamiek van de machtspolitiek aan beide kanten, die hoort er niet meer bij. Het maakte me eenzaam. En de media, waar ik zelf jarenlang actief in was, werkten ook niet echt mee: ook daar was de tweedeling in goed en kwaad, zonder nuance en analyse, schering en inslag.

Maar zie, in de vroege zomer las ik een uitstekende, genuanceerde folder van Kerk en Vrede. Er waren dus tóch mensen die net zo dachten als ik! En ik kwam in contact met Yurii Sheliashenco van de Pacifistische beweging in Kiev. Ook daar waren dus pacifisten! Ik zag foto’s van kleine demonstraties rond een standbeeld van Mahatma Gandhi in Kiev. Gandhi in Kiev! Ik bezocht het museum van de Nobelprijs voor de Vrede in Oslo en raakte ontdaan van al die dappere mensen die all over the world voor vrede streden en strijden.

Opeens wist ik wat me te doen stond: het geluid van al die dappere mensen versterken door de pen op te pakken en erover te schrijven. En sinds ik erop let, merk ik dat er meer mensen zijn die hun stem durven te laten horen. Een stem tegen de oorlog, een stem voor de vrede. Zachtjes nog, aarzelend en voorzichtig. Die zich keren tegen de massale wapenleveranties aan Oekraïne, die de oorlog nog vreselijker maken dan dat ‘ie al is. Voorzichtig begin ik te fantaseren over een grote demonstratie tegen de oorlogshitsers aan beide kanten. Wie weet zijn we straks met duizenden!

Als eerste begin hangt er sinds een paar weken een poster voor mijn raam, de bekende poster van Käthe Kollwitz uit 1924 met haar hartenkreet "Nie wieder Krieg". Een Nijmeegse kunstenaar heeft er onlangs een nieuwe uitgave van gemaakt op roze papier met rode letters: "Nooit meer Oorlog". Het is een begin.

Willem de Haan is oud-totaalweigeraar en journalist

In reactie op Jolle Demmers, die in het tweegesprek met Nelly van der Geest (LGM juni 2022) opriep om buiten de kaders van geweld en isolerende sancties te denken, doet Rutger W. Weemhoff een aanzet daartoe in verband met de inval van Poetin in Oekraïne.

Rusland lid van de NAVO en de EU?

Rutger W. Weemhoff

Tijdens een bijzondere ontmoeting met de pers in 2001 heeft de Russische president Poetin laten weten dat zijn land als gelijkwaardige partner deel wil uitmaken van een Europese veiligheidsorganisatie. Het was Poetins eerste grote persconferentie sinds zijn aantreden als president. Nu waren er zo'n 500 journalisten uit binnen- en buitenland naar het Kremlin gekomen om de president het hemd van het lijf te vragen.

"We zien de NAVO niet als vijand. We zien haar bestaan niet als een tragedie, maar we zien de zin er ook niet van in", zei de president, die al eerder pleitte voor opheffing van de NAVO. Toch wil Rusland lid worden van de verdragsorganisatie. Mocht dat niet kunnen, dan moet de NAVO ontbonden worden en plaatsmaken voor een Europese veiligheidsorganisatie waar Rusland wel lid van is." (Trouw, 19 juli 2001)

Those were the days. Die 'oude' Poetin was zo gek nog niet. Begrijp mij goed: ik ben ab-

soluut geen fan van de man. Wel moeten we het hem nageven: hij heeft destijds tegen de klippen op getracht het Westen te paaien. Een duidelijk gemiste kans voor het Westen, dat er de voorkeur aan gaf slechts de vazalstaten van het voormalige Warschaupact los te weken van Rusland om deze in te palmen. En dat niet alleen, die landen werden - eenmaal lid van de NAVO - ook maar meteen volgeladen met wapensystemen en zelfs raketbases, tot en met de plaatsing van het supermoderne raketschild in Polen en Roemenië in 2016

(zie <https://www.rtlnieuws.nl/buitenland/artikel/585886/europa-neemt-raketschild-gebruik-zijn-we-nu-veiliger>).

Er is nog iets waar Poetin - en niet alleen hij, maar alle Russen - zwaar de pest over inhebben. Dat is de westerse perceptie van de overwinning op Hitler in WO II. Het moet maar eens keihard gezegd: die oorlog was zonder de Russen nooit gewonnen. Het aantal gesneuvelde Russische soldaten bedraagt 10.700.000, voor de VS was dat 407.300. Tja. De Russen stellen terecht dat hun heroïsche rol in de strijd tegen de nazi's in het Westen volledig onderbelicht is gebleven. Zij zijn het geweest die als leeuwen vechtend, dwars door het aan flarden geschoten Berlijn, het rattenest van de vreselijke dictator wisten uit te roken.

Hier hebben zij zeker een punt mee.

Wat zou *nu* concreet een mogelijke manier zijn om het Oekraïense conflict open te breken?

Ik ben een voorstander van vredesonderhandelingen met Rusland, op nadrukkelijke voorwaarde dat de strijdende partijen per omme-gaande en onvoorwaardelijk de strijd staken. Met als uitgangspunt: *Poetin, join the club!* Ja, u leest dit goed...

Maak niet alleen Oekraïne lid van de NAVO, maar ook Rusland en op termijn ook Wit-Rusland en alle andere vazalstaten. Of richt desnoods een nieuw bondgenootschap op.

We halen zo in één keer de angel uit het conflict. Poetin kan immers heel moeilijk nee zeggen tegen dit voorstel: een eventueel NAVO-lidmaatschap was ooit zijn wens. We spreken hiermee de 'oude' Poetin aan: met dit voorstel halen we iets terug, waar hij nota bene ooit zelf op focuste. Leg deemoedig verantwoording af voor gemaakte fouten aan westerse

kant, stipuleer de glansrol van Rusland tijdens WO II. Spreek een welgemeend sorry uit voor hoe het in het verleden met de voorgenomen toetreding van Rusland tot de NAVO helaas fout is gelopen, dankzij regelrechte blindheid van het Westen om juist deze kans met beide handen aan te grijpen tot het contractueel bereiken van een consistente en langdurige situatie van vrede en veiligheid in ons oude Europa.

Wellicht ligt ook aansluiting bij de Europese Unie in het verschiet. Waarom niet?

"Rusland hoort immers ook als vanouds bij Europa". Dit is een tekst van Poetin zelve in 2001!

Er was immers allang sprake van sterke economische banden tussen EU en Rusland, met name vanuit Duitsland, maar zeker ook vanuit Nederland en Engeland. Ook hier kan pan-Europese samenwerking alleen maar tot verdere democratische hervormingen leiden.

Wat een schitterend visioen ontvouwt zich zo, al dan niet alleen voor de NAVO, maar op termijn ook voor een vernieuwd, hopelijk toekomstbestendig Europa!

Rutger W. Weemhoff is publicist/pacifist
Zie voor het artikel waarop de schrijver zijn bovenstaande reactie baseerde: www.rutgerweemhoff.nl

Recensie

Het is oorlog maar niemand die het ziet - Huib Modderkolk

Jacqueline de Jongh - Moolenaar

Voor wie de schaduwkanten van het World Wide Web op een inventieve en indringende wijze geanalyseerd wil zien is het boek *Het is oorlog maar niemand die het ziet*, geschreven door Huib Modderkolk (1982) een absolute aanrader. Via een meeslepende speurtocht door een doolhof aan informanten, hackers en computerdeskundigen, baant de schrijver zich een weg naar antwoorden op actuele brandende vragen. We worden bekeken, gevolgd en gemanipuleerd, maar door wie en hoe? Ontstaan uit een communicatiesysteem voor militaire doeleinden heeft het internet voor de massa een totaal nieuwe wereld geschapen. Een snoepwinkel aan informatie, gratis voor het grijpen. Maar gratis is nooit voor niks. De gewone graaier in de grabbelton is niet anoniem. Overheden, bedrijven en criminelen doen 24/7 aan datamining. Ze slurpen de persoonsgegevens op van de gebruikers van het netwerk en doen daar hun voordeel mee. De schrijver is diep doorgedrongen in de wereld van de internationale geheime diensten. Dertien jaar lang heeft hij onderzoek gedaan naar hun handel en wandel. Hij schreef hierover in NRC en bundelde zijn ervaringen tot op heden in dit boek. Zijn grondige en niet ongevaarlijke researchewerk le-

vert een spannende en soms ongelofelijke reis op door de laatste tien jaar van onze digitale wereld. De invloed van internet op het denken van de massa is schrikbarend groot. Modderkolk beschrijft, onder andere, de ervaringen van twee Spaanse softwareontwikkelaars, die een manier bedachten om sociale media te foppen door elke gewenst onderwerp trending te maken op Twitter of Facebook. Zij zagen hun vondst in verkeerde handen vallen met grote geopolitieke gevolgen: van het manipuleren van verkiezingen tot moord. Internet werd een instrument voor het sturen van maatschappelijk sentiment.

Er ontstonden initiatieven om het internet aan banden te leggen. De regering wilde camera's met gezichtsherkenning verbieden. De rechter bepaalde dat het fraudesysteem SyRi in strijd was met het ECRM.

Vanaf 2019 zorgde Corona er echter voor dat de afhankelijkheid van internet nog veel groter werd dan ooit en dus ook de invloed daarvan: in China bepaalt een driekleuren app de bewegingsvrijheid van de burgers. Sommige landen, zoals Israël, gebruiken locatie-data om de bewegingen en contacten van burgers in kaart te brengen. In Nederland is een app ontwikkeld die aangeeft of er een besmet persoon in je omgeving rondloopt. Deze overheidssurveillance van ongekende omvang was overigens al gestart na 9/11. De Amerikaanse overheid heeft een systeem gebouwd waarmee men miljarden locatiegegevens, telefoon gesprekken en chats kan delen.

De schrijver waarschuwt ons dat deze systemen in diverse landen nooit zijn afgebouwd. Juist daarom is het, volgens hem, zaak nu goed op te letten. De Spaanse ontwikkelaars van het 'fop-systeem' spreken van 'een nieuw speelveld, waar conflicten en oorlogen worden uitgevochten'. Aanvallers met valse informatie kunnen het sentiment in de samenleving veranderen en landen in chaos storten. Het is vechten zonder regels volgens de schrijver. Overall vindt de overheid sporen van spionage. Gevolg van het beleid: voordelen gebruiken, maar de risico's negeren. Voor degelijke veiligheid is geen geld. De prangende vraag van dit moment is volgens hem: wie gaat ons beschermen?

Epiloog

Hoewel de huidige crisispolitiek door overheden gebruikt wordt om onze handel en wandel te beïnvloeden en ons een sombere toekomst voor te spiegelen om zaken naar hun

geopolitieke hand te zetten, is het belangrijk om ons te realiseren dat een geopolitiek gemotiveerde toekomst niet dé toekomst is; de toekomst hebben we grotendeels immers ook zelf in de hand.

Huib Modderkolk omschrijft de huidige gemiddelde internetgebruiker als een kleuter, die met een driewieler rijdt op een zesbaans snelweg. Het is dus zaak dat we ons als gebruiker realiseren dat andere bestuurders ons in hun snelle en geavanceerde bolides om de oren vliegen en makkelijk kunnen platwalsen. Maar niets staat ons in de weg om onszelf te leren ook in een bolide te rijden of op zijn minst op vier wielen. Niet alles maar voor zoete koek te slikken en maar door te klikken, omdat het zo makkelijk is. Kritisch te blijven op het aanbod en leren het internet beter te besturen. Het besef te hebben dat we gefopt kunnen worden is al een eerste begin.

De wetenschap dat er trollen ingezet worden heeft bijvoorbeeld tot gevolg dat er initiatieven zijn ontstaan om deze te bestrijden. Sergei Monakhov, werkzaam bij de Friedrich Schiller Universität in Jena (Duitsland) ontwikkelde een paar jaar geleden al algoritmen die effectief berichten van trollen kunnen opsporen. Omdat het gebruik van algoritmen voor de overheid zelf ook verkeerd uit kan pakken (toeslagenaffaire) heeft de kersverse staatssecretaris van Digitalisering in oktober 2022 in een brief aan de Tweede Kamer geschreven dat er een algoritme-toezichthouder komt om problemen met algoritmen te voorkomen omdat 'burgers zelf regie moeten kunnen houden op hun digitale leven en de digitale wereld ook kunnen vertrouwen'. Het monopolie van tech-giganten zoals Google, Apple en Microsoft wordt via antitrust-procedures aan banden gelegd. Kortom er zit nationaal en internationaal al veel in de pijplijn om de digitale snelweg veiliger te maken.

Denk mee en doe mee op jouw eigen manier en laat je niet foppen! Hoe? Kijk eens op de website van: Bits of Freedom (www.bitsoffreedom.nl) of op Tweakers.net. En scroll ook altijd naar de informatie over een website, wie zijn het, wie financieren het en is de informatie op grond daarvan betrouwbaar. Kom van de driewieler af en leer letterlijk je eigen weg te vinden op het internet.

Noot 1: Begin september 2022 legde Bert Hubert zijn functie als toezichthouder op de geheime diensten na twee jaar neer. Hij kan zich niet vinden in de verregaande nieuwe be-

voegdheden van de AIVD en MIVD, waardoor het toezicht (dat Hubert moet houden) praktisch verschraalt.

Noot 2: In zijn oratie van 7 november 2022 concludeert hoogleraar Privacy en Cybercrime, Bart Schermer, dat de huidige wetgeving tekortschiet als het gaat om de bescherming van burgers tegen inbreuk op hun privacy door opsporingsdiensten en cybercriminelen. Alle reden om zelf meer na te gaan denken over het web waarin we verstrikt kunnen raken. En nota bene: wees niet verbaasd als dat wat je zelf ondoordacht en vrijwillig op de digitale snelweg exposeert door anderen wordt opgepikt en gebruikt.

Museumtip: Het Nieuwe Instituut Museum- park 25 (3015 CB) Rotterdam.

Leestip: Boek van de Toekomst (VPRO Tegenlicht) door Bregtje van der Haak en Doke Romeijn (februari 2022, uitgeverij Boom, EAN 9789024443109)

Kijktip: *Fix The Internet*; een documentaire over privacy, veiligheid en openheid te zien op Youtube.

Luistertip: als het je allemaal te veel wordt luister dan naar het prachtige stuk 'Epilogue', gecomponeerd door Jóhann Jóhannsson voor de film *The Theory of Everything* over het leven van Professor Stephen Hawking. Overigens: een boek van Stephen Hawking lezen plaatst alles weer een beetje in perspectief. Een les in mondiale proprioceptie en onze plek in het Universum.

Het is oorlog maar niemand die het ziet
 Huib Modderkolk
 (17e druk, juli 2022, 287 blz.)
 Uitgeverij: Podium
 ISBN: 9789463811460

Jacqueline de Jongh – Moolenaar is advocaat te Sassenheim en onder meer voorzitter van de muziekstichting 'Liminale'

Twee boeken die regelmatig terugkeren in de kolommen van Loving Geopolitics Magazine

In deze studie bespreekt Joop Berding vrijwel al het werk van de Duits-Amerikaans-Joodse politiek denker Hannah Arendt (1906-1975). Hij presenteert en verheldert de belangrijke begrippen uit haar boeken, zoals nataliteit, pluraliteit, handelen, verantwoordelijkheid, denken en wereld en laat hierbij de lange lijnen door het hele oeuvre van Arendt zien. Ook beschrijft Berding de persoonlijke, intellectuele en politieke context waarin de werken tot stand kwamen. Hanke Drop schreef samen met de auteur het hoofdstuk *Wij vluchtelingen* en gaf commentaar op eerdere teksten.

In 1993 bood Samuel Huntingtons boek *Botsende beschavingen* een visie op een wereld die verdeeld wordt door culturele verschillen, nationale belangen en politieke ideologieën. Dominique Moïsi laat in *Geopolitiek van emoties* zien waarom sommige culturen eerder met elkaar in botsing komen dan andere.

Loving Geopolitics Magazine Young

“Loving Geopolitics Magazine Young” is een rubriek voor en van jongeren die zich het wel en wee van de wereld aantrekken. In deze editie lees je over een gesprek van de HKU-studenten Milou en Julia met hun leeftijdgenoot Amir, die is gevlucht uit Syrië. Julia geeft aan wat het gesprek voor haar en haar studie heeft betekend. Isabel, ook HKU-student, leidt een gesprek met medestudent Eva en met Orrwa, ook gevlucht uit Syrië. Eva en Orrwa zijn stagiaires bij het multifunctionele centrum ‘De Voorkamer’, gevestigd in de multiculturele wijk Lombok in Utrecht. In het gesprek staat de inclusieve stage- en leeromgeving centraal.

Oproep Loving Geopolitics Magazine Young

De kernredactie is op zoek naar jongeren die willen meewerken als redactielid van LGM-Young. Ook kun je je een verslag van je (studie)activiteiten inzenden waarin je aangeeft hoe jij met de wereld om je heen omgaat.

Mail naar post@lovinggeopolitics.nl. De kernredactie neemt graag contact met je op!

Over een inclusieve stage- en leeromgeving

Isabel in gesprek met Eva en Orrwa

Een gesprek over de ideale, inclusieve stage- en leeromgeving voor jonge mensen met uiteenlopende achtergronden. De kernredactie vroeg Isabel van der Vlugt (student fotografie aan de HKU (zie kader hieronder) het gesprek aan te gaan met Eva van Rijn, student aan de HKU-opleiding Design for Change & Innovation en Orrwa Alhaffar, afkomstig uit Damascus, Syrië, nu verblijvend in het Utrechtse asielzoekerscentrum (azc). Orrwa verkreeg onlangs een status. Hij heeft vanwege de oorlog in zijn land van herkomst geen verdere studie gevolgd. Isabel en Eva kennen hem vanwege hun betrokkenheid bij het plaatselijk vluchtelingenwerk. Eva en Orrwa lopen inmiddels samen stage bij De Voorkamer, gevestigd in de Utrechtse multiculturele wijk Lombok. Op de website www.devoorkamer.org stelt de organisatie zichzelf als volgt voor: “De Voorkamer is een ontmoetingsplek waar je met andere culturen in aanraking komt: een plek om erbij te horen en een veilige plek om nieuwe ervaringen op te doen. Door te werken vanuit creativiteit en talent verbinden we mensen uit onze gemeenschap met diverse culturele achtergronden op een persoonlijk niveau.” De Voorkamer verzorgt onder meer creatieve workshops, culturele diners, taalcafés, lezingen, jamsessies, vrouwencafés, en in samenwerking ontworpen tentoonstellingen en storytellingavonden. Het programma wordt gecreëerd door en voor een diverse gemeenschap. Isabel, Eva en Orrwa voerden het gesprek in het Engels.

foto: Isabel van der Vlugt

Voorstellen

Orrwa: Ik ben in Utrecht bij veel organisaties betrokken, maar De Voorkamer springt eruit. Zelf heb ik geen opleiding na de middelbare school kunnen volgen maar in De Voorkamer zijn we als teamlid allemaal gelijk. Ik voel me daar echt welkom en thuis, en zeker geaccepteerd, wat niet altijd in andere situaties het geval is. Ik doe er allemaal verschillende taken maar ben vooral met communicatie bezig en met het mee-organiseren van een Arabisch café.

Eva: Door het HKU-seminar *What about the world around you* kwam ik in contact met De Voorkamer. We hebben toen onderzoek gedaan naar het samenleven in de wijk Lombok. Later ben ik teruggegaan omdat ik ervaring wilde opdoen met het werken met mensen met diverse culturele achtergronden. De sfeer in De Voorkamer is zeer open en warm, terwijl de cultuur er ook op is gericht om elkaar te begrijpen. Ik ben onder andere bezig met het organiseren van een women's café.

Inclusieve organisaties

Isabel constateert dat beiden positief zijn over De Voorkamer. Maar ze geeft ook aan dat in organisaties, ondanks de diversiteit, de onderlinge sfeer soms gesloten is. Aan welke eisen moet een organisatie voldoen om meer inclusief te zijn?

Eva en Orrwa komen tot een volgende schets: in de eerste plaats vinden ze het van belang dat een organisatie naar iedereen zonder uitzondering een gevoel van welkom te zijn uitstraalt en dit ook waarmaakt. En dat betrokkenen met een niet-Nederlandse afkomst niet op het tweede plan komen. Dit kan ongemerkt gebeuren, bijvoorbeeld door een ongelijke taalbeheersing. Met name Orrwa weet uit ervaring hoe belangrijk de taal is. Een taal spreken maakt je minder bang. Ook noemt hij de cultuur: om geaccepteerd te worden moet er ook respect en aandacht zijn voor niet-Nederlandse culturen. Een ander belangrijk punt vinden zij dat er een echte leeromgeving is en dat van elkaar geleerd wordt. Het kan gaan om kennis over diversiteit, maar ook om ervaringen met praktische zaken vanuit een niet-Nederlandse cultuur. Juist op deze manier ervaart Eva de noodzaak om elkaar echt te begrijpen. De eerdergenoemde gelijkheid moet ook in inclusieve organisaties gelden voor de manier waarop medewerkers en coördinatoren met elkaar omgaan. In een team moet iedereen serieus genomen worden

en dat mag niet afhankelijk zijn van de positie die je bekleedt, bijvoorbeeld als coördinator. Orrwa: Soms zit ons team vanuit gelijkheid uren met elkaar te praten over al deze zaken en dan merken we op het laatst dat nog allerlei praktische zaken gedaan moeten worden. Die pakken we dan met z'n allen aan en kijken dan niet of het jouw of mijn taak is.

Onderwijs

Ook de eigen onderwijsinstellingen passeren de revue. Het gebeurt niet altijd dat docenten en studenten echt openstaan en willen samenwerken, merkt Isabel op. Wat kun je daar tegen doen?

In het gesprek komt naar voren dat ook studenten in een zekere bubbel leven. Toch ziet Isabel zelf bij jongeren en haar eigen medestudenten een groeiende interesse voor de wereld om hen heen. "Het gaat toch om onze gezamenlijke toekomst." Vertrouwen zien zij daarbij als belangrijk om te komen tot samenwerking. Wel vinden de drie dat het onderwijs meer dan tot nu toe studie-contacten met mensen uit andere culturen moet stimuleren. Orrwa wordt daarbij uitdrukkelijk genoemd als iemand die intelligent is, sociaalvaardig en die ervaringen heeft in het omgaan met diverse culturen. "Orrwa kan ons, ook al is hij daarvoor niet opgeleid, daarbij prima ondersteunen."

Hoe verder?

Isabel wil weten hoe Eva en Orrwa hun eigen ontwikkeling na hun stage bij De Voorkamer zien.

Eva droomt van een verblijf in Berlijn na het afronden van haar opleiding. Misschien wil ze in deze dynamische stad als ontwerper gaan werken, maar dan wel als een voortzetting van haar ervaringen opgedaan bij De Voorkamer voor wat betreft de deelname van diverse culturen. Orrwa wil zich verder bekwaamen in social work in combinatie met IT, "want ik houd van mensen." Allereerst door ervaringen op te doen, maar ook door het volgen van een opleiding. Als dit formeel vanwege een vereiste vooropleiding niet aansluit, richt hij zich op zelfstudie, iets dat hij de laatste jaren zich al heeft eigengemaakt, ook in Turkije waar hij verbleef voor zijn vertrek naar Nederland.

(Tekst: GH)

Something New, Something Borrowed, expositie met foto's en video's van onder andere Isabel van der Vlugt

Isabel, die bovenvermeld gesprek leidde met Eva en Orrwa, deed tegelijkertijd mee aan de expositie "Something New, Something Borrowed" in de AG (Academie Galerie) van de HKU. Dat was een heel bijzondere expositie, want het komt niet vaak voor dat derdejaars studenten een eigen expositie organiseren in deze fase van hun studie. Isabel toonde er twee video's. De eerste video laat een impressionistisch beeld zien van voetafdrukken van vluchtelingen die hun naam noemen. Gaandeweg vullen de afdrukken het hele beeld. De tweede video laat fragmenten horen uit vluchtverslagen, inclusief het verblijf in Nederland. Deze video brengt de vluchtelingen niet zelf in beeld, maar toch wordt een grote betrokkenheid van de kijker bij de verhalen gestimuleerd. Een vluchteling die over zijn eenzaamheid vertelt wordt gesymboliseerd door een afspiegeling van zijn silhouet in een theekan.

Isabel: Mijn project is de uitkomst van een aantal maanden intensief contact met bewoners van het azc in Utrecht. Ik ontmoette daar voor het eerst mensen die uit hun land moesten vluchten.

Met haar verdere project wil ze vooral stimuleren dat de verhalen van vluchtelingen worden gehoord.

Wie geïnteresseerd is in haar project kan contact opnemen via info@isabelvandervlugt.com

The right to a future Leaving was his only option

Julia en Milou in gesprek met Amir, leeftijdgenoot en vluchteling uit Syrië

Julia en Milou (geen achternamen) zijn beiden derdejaarsstudenten Kunst en Economie aan de HKU. Ze volgen op dit moment de minor "Beyond Borders: What it Means to be a Global Citizen" aan de HU. De opdracht was om iemand met een vluchtverleden te interviewen en in het verslag duidelijk te maken waarom zij of hij is gevlucht. Beiden lopen stage bij 'de Toevlucht' in Utrecht, waarvoor ze een campagne organiseren om meer vrijwilligers te werven. 'De Toevlucht' is een Utrechts centrum voor de opvang van ongedocumenteerde mannen. Verder volgen de twee studenten een programma binnen de eigen bachelor over interculturele communicatie.

Ze vonden Amir, gevlucht uit Syrië (eind twintig, niet zijn echte naam) bereid om in gesprek te gaan. Het gesprek verliep via Zoom. De Engelse tekst van het gesprek wordt hieronder afgedrukt

Julia: Amir was erg open over zijn vluchtverhaal en vertelde het rustig. Tussendoor konden we lachen over de voorbeelden die hij noemde over zijn favoriete plekken in Syrië, en hoe hij als student aan de middelbare

school vaak met zijn vrienden naar de Aleppo Citadel ging. Het meest opvallend vond ikzelf hoe hij vertelde over zijn reis naar Nederland, en dat dit bijna een maand duurde. Ook vertelde hij dat hij zich in Nederland nog steeds niet helemaal thuis voelt omdat mensen hem toch altijd anders behandelen vanwege zijn afkomst.

Dit interview heeft aan mijn studie bijgedragen, omdat ik hierdoor de situatie van veel vluchtelingen beter kan begrijpen. Ik begrijp zijn reden voor vluchten en weet nu ook beter hoe de reis die een vluchteling naar en binnen Nederland maakt, eruit kan zien. Ik vind het belangrijk om hier kennis over te hebben omdat meer mensen op deze manier naar Nederland komen en ik het belangrijk vind om hun verhaal te kennen. Op deze manier kan ik hen beter begrijpen en eventueel helpen als dat gewenst is, of in ieder geval zorgen dat ze zich welkom voelen in Nederland.

The right to a future

"A nice country with warm people, a great social life, and an important history'."

This is how Amir describes the country he grew up in: Syria. Amir grew up in a big family with seven siblings in the city of Aleppo, which he is proud to call his hometown. His favourite place in Aleppo is what he calls the 'Castle of Aleppo': a fortified palace that was built at least three thousand years BC. Amir spent a lot of time walking around the castle and visiting the Al-Madina Souq: the largest covered historical market in the world, with a length of thirteen kilometers.

Amir is the youngest in his family. Growing up, he spent a lot of time with his family. Even after his siblings moved out and had families of their own, they still visited the family home every other day.

Amir was still a high school student when the war started in 2011. After a while, all the schools closed, daily life became all about surviving, and studying or working was no longer an option. After the war started, quite literally all possibilities of self-development and working toward a good future were taken away. Amir couldn't study for five years and life became unaffordable. This was part of the reason why he left. Though the most important reason was the obligatory military service he would have had to join when he turned nineteen. Before the war started, military service consisted of a two-year training, but now, he would have to fight in the war and be likely

to hurt someone or get hurt himself.

"My brother has been missing for five years because of the military service. You just don't know when they will come for you."

When he turned nineteen, leaving was his only option. He knew that he would not be able to escape the obligatory military service unless he left Syria. His older brother had tried to avoid military service while still staying in Syria, but one day while he was on his way to work, he was taken out of his car by the military and hasn't been seen since. Amir's family still doesn't know what happened to him.

"I really didn't want to leave my family, friends, trusted environment, and the country I love."

Amir's family advised him to leave the country knowingly he could not escape the military service. They told him they would leave with him to make sure he would leave, but in the end, they decided to stay. His mom travelled with him in the beginning. Together they travelled from Syria to Turkey. After this, his mom went back to Syria and Amir travelled by foot or by cab through Europe. The journey took about a month and after arriving in the Netherlands it took another six months to get a residence permit. During this asylum period, he often had to move and couldn't work or get an education.

"No matter what you do or say, you are from somewhere else, and people see you as an outsider."

Amir has been living in the Netherlands for seven years now and is studying to become a software engineer. He is very happy that he has a chance to build a good future in the Netherlands, but he doesn't feel at home here. He would want to go back to Syria in the future, but only if the chances to live a good life there would improve and the country would become democratic. He hasn't seen his family in eight years. They do videocall every other week, but the electricity often cuts out in Syria because of the bad circumstances. Amir would be very happy if he could visit his family again one day.

Agenda 2023 eerste halfjaar

- Januari: Movies that matter on tour, zie voor het programma in verschillende steden: <https://www.oneworld.nl/events/movies-that-matter-on-tour-the-therapy/>
- Januari 20: Extinction Rebellion Community weekend, info: <https://extinctionrebellion.nl/events/extinction-rebellion-community-weekend/>
- Donderdag 9 februari: bijeenkomst van abonnees in Amsterdam. Thema: 2032 (18.00-21.00 uur, locatie wordt nog bekend gemaakt, zie ook blz. 46)
- t/m zondag 5 maart: Het Nieuwe Instituut, Museumpark 25, Rotterdam - Overzichtstentoonstelling The Energy Show - Zon, zonne-energie en menskracht. De expositie draait volledig om de zon en de mogelijkheden om ermee te ontwerpen. Info: <https://energyshow.hetnieuweinstituut.nl/>
- Mei 4/5: Leven met oorlog, jaarthema 2023 Nationaal Comité 4 en 5 mei
- Juni 22: Publicatie "Loving Geopolitics Magazine", Jaargang 2, zomernummer

Een Wereldburgerjury in de eigen organisatie? Ook voor studenten.

Wereldburgerjury's (als opvoering) vormen een prima manier om binnen de eigen organisatie geopolitieke kwesties te verkennen en met elkaar hardop na te denken hoe je als gewone burger je kunt verhouden tot dergelijke, vaak complexe kwesties.

De gang van zaken binnen de Wereldburgerjury is gebaseerd op de meerstemmige inbreng van betrokken medewerkers. Vooraf formuleert een voorbereidingssteam de aanklacht en verdeelt het de rollen van aanklager, verdediger, getuigen en het publiek. Een jury wordt bij de opvoering ter plekke gevormd.

Duur: voorbereiding 1 dagdeel; uitvoering Wereldburgerjury (met meerdere mensen uit de organisatie) 1 dagdeel. Voor het middelbaar en hoger onderwijs behoort een speciale Wereldstudentenjury tot de educatieve mogelijkheden.

Wij, de kernredactie, ondersteunen je graag. Heb jij en/of heeft je organisatie belangstelling? Neem contact met ons op via post@lovinggeopolitics.nl

Doe mee!

De kernredactie is op zoek naar lezers en organisaties die het tijdschrift willen mee-ontwikkelen via redactiewerk, vormgeving, organisatie en donaties. Laat ons via de email weten of het nieuwe magazine op jouw steun kan rekenen! Wil je een gesprek over ons initiatief? Mail ons! Voorstellen voor artikelen zijn ook zeer welkom. Graag ons mailen voor 1 april.

De deadline voor het juninummer is 1 mei 2023.

De eerste halfjaarlijkse editie verschijnt 20 juni 2023.

Email: post@lovinggeopolitics.nl

Kom naar onze lezersontmoeting op donderdag 9 februari 2023 in Amsterdam

De kernredactie en de schrijvers van het "Loving Geopolitics Magazine" willen graag het gesprek aangaan met de abonnees. Het is de eerste keer dat zo'n ontmoeting plaats vindt. We beginnen om 18.00 uur met een kennismakingsborrel en een eenvoudig hapje. Onderwerpen zijn: de betekenis van 2032, 10 jaar verder (zie de artikelen in dit nummer), de uitbouw van het platform "Loving Geopolitics" en de plannen van de kernredactie om te komen tot een duurzame financiering van het magazine. Om 21.00 ronden we de bijeenkomst af. De locatie is nabij Amsterdam CS.

Graag je opgeven uiterlijk maandag 23 januari via post@lovinggeopolitics.nl

Penningmeester gezocht

Het bestuur van de Stichting "Loving Geopolitics" (in oprichting), en beoogd uitgever van "Loving Geopolitics Magazine", is op zoek naar een enthousiaste penningmeester. Met ervaringen in de mediawereld bouwt deze onbezoldigde bestuurder actief mee aan een duurzaam gefinancierd platform. Geïnteresseerd? Giep Hagoort, initiator en lid van de kernredactie, gaat graag het gesprek met je aan om de mogelijkheden te verkennen. Mail naar post@lovinggeopolitics.nl voor een afspraak.

Beluister de nieuwe podcast Loving Geopolitics

<https://open.spotify.com/show/0CPjfKZdIAFjWOPvaPJrm4>

LOVING GEOPOLITICS MAGAZINE

Jaargang 1

NR 2

winter 2022/23

Kernredactie: Hanke Drop, Nelly van der Geest en Giep Hagoort.

Eindredactie: Hanke Drop

Vormgeving: Erik Uitenbogaard

Verspreiding: digitaal

Abonnee worden via: [Opgaveformulier](#)

Contact: post@lovinggeopolitics.nl

Website: www.lovinggeopolitics.nl

Teksten mogen met bronverwijzing worden overgenomen voor niet commerciële doeleinden.

Het volgende nummer verschijnt in juni 2023

Foto cover: via internet onder verschillende bronvermeldingen.

De december 2022 editie van "Loving Geopolitics Magazine" is mede mogelijk gemaakt door

www.asom.org

© auteurs, asom 2022